תלמוד ירושלמי · מפרשים · פני משה על תלמוד ירושלמי · סדר מועד

פני משה על תלמוד ירושלמי חגיגה

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי חגיגה

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-חגיגה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 11
הלכה ג 13
הלכה ד 14
הלכה ה 14
הלכה ו 15
הלכה ז 16
הלכה ח 17
פרק ב 19
הלכה א 19
הלכה ב 22
הלכה ג 23
הלכה ד 23
הלכה ה 25
הלכה ו 28
הלכה ז 30
פרק ג 33
הלכה א 33
הלכה ב 40
הלכה ג 49
הלכה ד 53
הלכה ה 56
הלכה ו 58
הלכה ז 59
הלכה ח 61

פרק א

הלכה א

מתני' **הכל חייבין בראייה**. במצות יראה כל זכורך שצריכין להתראות פנים בעזרה ברגל וצריכין ג"כ להביא קרבן עולה שנאמר ולא יראו פני ריקם וזהו נקראת עולת ראייה. והכל דקתני לאתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין וזהו דוקא למשנה ראשונה דפ"ד דגיטין דקאמרי ב"ה עובד את רבו יום אחד ואת עצמו ביום אחד ולפיכך עבדי ליה תקנתא במצות שהוא חייב בהן מספק מדברי סופרים אבל אין כן הלכה אלא כמשנה אחרונה שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש שכופין את רבו לשחררו וכל זמן שלא שחררו אמרו חכמים שפטור מן המצות כי היכי שנוכל למהר לרבו לשחררו כדי שלא ימנע מן המצות:

חוץ מחרש. בפ"ק דתרומות תנינן חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר והכא במצות ראיה אף המדבר ואינו שומע ואפי' הוא חרש באזנו אחת פטור וכן השומע ואינו מדבר פטור דילפינן ראיה ראיה מהקהל דכתיב שם בבוא כל ישראל לראות את פני ה' וכתיב בתריה למען ישמעו פרט למי שאין לו שמיעה גמורה ולמען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר והא דתנן כאן חרש סתם אמרינן התם בגמרא מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני הכל חייבין בראייה ובשמחה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר שפטור מן הראייה ואע"פ שפטור מן הראייה חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטור אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות בתורה:

החיגר. אפי' ברגלו אחת והסומא אפי' באחת מעיניו והחולה והזקן וכל שאינו יכול לעלות ברגליו שהוא רך וענוג וילפינן מדכתיב שלש רגלים יצאו אלו שאינן יכולין לעלות ברגליהם וסומא מדכתיב בבוא כל ישראל לראות כשם שהן באים להראות כך הם באים לראות הר קדשו ובית שכינתו יצא סומא אפי' באחת מעיניו שאין ראייתו שלימה ומדכתיב כל זכורך ממעטינן טומטום ואנדרוגינוס ונשים שאינן בכלל זכורך ועבדים דכל מצות עשה שאין האשה חייבת בה אין העבדים חייבין בה ודקתני שאין משוחררין היינו שאינן משוחררין לגמרי ומאי ניהו מי שחציו עבד וחציו בן חורין דג"כ פטור והך סיפא כמשנה אחרונה וכדלעיל:

כל שאינו יכול לאחוז וכו' ולעלות. ברגליו מירושלים להר הבית ולבוא לעזרה:

שנאמר שלש רגלים. הראוי לעלות ברגליו הוא דחייבו הכתוב ומדגדול בכה"ג פטור הוא מן התורה קטן נמי לאו בר חינוך הוא:

גמ' **מתניתא**. דקתני קטן פטור היינו בראוית קרבן. דלאו בר קרבן הוא אבל בראיית פנים בעזרה אפי' קטן חייב מן הדא דכתיב בפ' הקהל וכו'. וכי אין קטן גדול מטף ואם טף חייב קטן לכ"ש וילפינן ראייה ראייה מהקהל:

דתני בברייתא מעשה וכו'. איידי דמזכיר הכתוב מייתי דרשת ר"א בן עזריה. ובמכילתא בפ' קדש לי כל בכור מייתי דרשת ר"א בן עזריה על הפסוק אתם נצבים וגו' טפכם נשיכם וגו':

מי שבת שם. שבת של מי היתה:

אתייא דר"א בן עזרייה. דדריש והנשים לשמוע משמע שאינן בכלל ילמדו ודלא כבן עזאי:

דתנינן תמן. בפ"ג דסוטה מכאן אמר בן עזאי וכו':

חרש. מנלן דאימעוט:

למען ישמעו ולמען ילמדו כתיב בפ' הקהל וילפינן ראייה ראייה מהקהל:

עד כדון. שמענו למעט במדבר ואינו שומע שזהו חרש אלא שומע ואינו מדבר מנלן למעוטי:

למען ילמדו. קרי ביה ולמען ילמדו לאחרים פרט לשומע ואינו מדבר. הדא אמרה דלית כללוי דרבי כללין. ש"מ דהכללים ששנה רבי במתני' לאו לדוקא שנה אותן:

דתנינן תמן. בפ"ק דתרומות והסוגיא ג"כ שם בהלכה ב'. חרש המדבר וכו' וסברינן מימר מדבר ואינו שומע חרש שומע ואינו מדבר אינו חרש. כלומר כך הוה ש"ד לומר דאם הוא שומע אף שאינו מדבר אינו בכלל חרש:

ותנינן וכו'. אלא מדתנינן בפי"ב דיבמות החרש שנחלץ וכו' ואמר ר' יוחנן הטעם מפני שהן בשאין יכולין לומר בואמר ואמרה וא"כ שומע ואינו מדבר נמי בכלל חרש ולא כדסברינן מימר מעיקרא:

ותנינן וכו'. והא תנינן בתרומות שם חרש וכו' לא שומע ולא מדבר ואם האי כללא בדוקא הוא היאך אמרינן הכא דמדבר ואינו שומע הוא חרש וביבמות אמרינן דשומע ואינו מדבר נמי בכלל חרש הוא:

ודא מסייעה לר' יונה וכו'. כלומר אלא על כרחך כדר' יונה דאמר הדא אמרה דלית כללוי דרבי כללין דלא דוקא שנה זה חרש שדברו חכמים בכל מקום וכו' דהרי הכא וכן במצות חליצה לא במשמע כן. וגרסי' נמי להא בפ' מצות חליצה בהלכה ד'. וגי' דהכא יותר מתוקנת היא מבתרומות וביבמות ואם דלפי הכוונה היינו הך כדפרישית שם:

חרש באזנו אחת מהו. במצות ראייה. וקאמר ר' יוסי בר' בון דתליא במחלוקת דר יוסי ורבנן לעיל בפ"ג דיומא בהלכה ה' דתני וכו' וכדמפרש דטעמייהו דרבנן מדכתיב ולבני אהרן תעשה כותנות ומיעוט כותנות שתים ומשמע לכל אחד ואחד מבני אהרן תעשה שתי כותנות:

מ"ט דר' יוסי למאה בני אהרן תעשה כותנות. כלומר האי כותנות אכולהו בני אהרן קאי אפי' הן מאה תעשה להן כותנות לכל אחד ואחד כותנת אחד ולאפוקי שלא יהו שתים משתמשין בכתונת אחת שיהא זה פושט וזה לובש ולעולם בכתונת אחת לכל אחד סגי:

והכא. והשתא הכא נמי פליגי בהאי קרא דכתיב בהקהל תקרא וגו' באזניהם דלרבנן באוניהם אכל אחד וא' קאי שיהו שתי אזנים לכל א' וא' ולאפוקי חרש באזנו אחת ויילפינן ראייה מהקהל ולרבי יוסי האי באזניהם אכולהו ישראל קאי ואפילו אזן אחת לכל אחד ואחד מיחייב בראייה דלא אימעיט אלא חרש בשתי אזניו:

שוטה. מנלן דאימעוט:

אתה הראת לדעת כתיב למד במצות ראייה אינו אלא בבר דעת:

קטן. מנלן הוון יתיבין אמרין והוה קשיא להון מעיקרא הא דתנינן איזהו קטן וכו' וכי קטן כהאי שיכול לרכוב על כתיפיו של אביו לב"ש וא"נ לאחוז בידו של אביו וכו' לב"ה שומע או מדבר הוא דמשמע דלא אימעוט קטן דכה"ג ואמאי הא מיהת אינו שומע להבין וכן לדבר כלום:

חזרון ואמרון. דמדכתיב כל זכורך דרשינן כל לרבות את הקטן דכה"ג:

ויימר וכו'. ומנלן דלרבות את הקטן ואימא לרבות את החרש שאינו שומע אע"פ שהוא מדבר או איפכא:

למען ישמעו וכו'. כתיב וכדדרשינן לעיל פרט לחרש:

ויימר וכו'. ומאי חזית דדרשת רבויא לקטן ומיעוטא לחרש איפוך אנא דלמען ישמעו וגו' קאי למעוטי קטן וכלל רבויי חרש דהאי גוונא דאמרן:

אמר רבי יוסי מאחר. שמצינן שכתוב אחד מרבה וכו' לפיכך מרבה אני את הקטן שהוא עתיד ראוי לבא לאחר זמן שיגדיל ומוציא אני את החרש דאינו ראוי בודאי לבא לאחר זמן:

קטן חרש מהו שיהא חייב. וא"ל כמתמיה איתא חמי. בוא וראה מאי קא מיבעיא ליה יציבא בארעא וכו' הרי אפי' גדול חרש פטור קטן חרש לכ"ש:

אמר ר' ירמיה. אי משום הא לא קשיא דהכי קא מיבעיא ליה שהרי בדין היה שאפי' הוא קטן ולא חרש שיהא פטור כפי משמעות הכתוב למען ישמעו וגו' אלא דאמרת

גזירת הכתוב הוא מדכתיב כל זכורך לרבות את הקטן והשתא שפיר הוא דמספקא ליה דאימא מדכתיב כל לרבוייא לקטן אפשר דאפי' קטן חרש נמי בכלל ריבויא הוא דגזירת הכתוב הוא:

הייתי אומר אלו גדול וכו'. כלומר דהדר מהדר ליה דאי הכי כדקאמרת דמיבעיא ליה דאימא גזירת הכתוב הוא לרבויי אפי' קטן חרש ואם כן לימא נמי דאפשר הייתי אומר דאפילו גדול חרש יהא חייב מהאי ריבויא דכל וכדי שלא לחלוק בהילכות זכורך דאי מרבינן מהאי קרא נימא נמי לרבות כל חרש:

הוי צורכה וכו'. אלא על כרחך דצריכין אנן לבוא להההיא דאמר ר' יוסי מאחר שכתוב אחד מרבה וכו'. כלומר והשתא דאתית להכי א"כ כל שהוא חרש לא מצינן לרבויי מהאי כל זכורך ובין קטן חרש ובין גדול חרש פטור שהרי אינו ראוי לבא לאחר זמן ולא מרבינן אלא לקטן פיקח מפני שראוי לבא לאחר זמן:

טומטום הכל מודים. אמוראי דפליגי לקמיה מודים הם בטומטום שנקרע ונמצא זכר בי"ט הראשון שהוא חייב ולא אמרינן הא מקמי רגל לאו בר חיובא הוי אלא משנמצא זכר מעליא ביום הראשון בר חיובא הוא:

מה פליגין. אם בשאר הימים הוא שנקרע ונמצא זכר דחזקיה אמר יראה כתיב וקרינן יראה דמשמע להבא ודרשינן הכתיב והקרי את שהוא חייב בראשון הוא שחייב להראות בשני דלאפוקי האי שאינו חייב בראשון שעדיין היה נראה כטומטום ואינו חייב נמי ביום שני אע"פ שעכשיו נקרע ונמצא זכר:

אמר ר' יוחנן כל ז' תשלומין לראשון. כלומר ר' יוחנן דהכא פליג על חזקיה וס"ל שאע"פ שלא היה ראוי ביום הראשון מ"מ כשנמצא ראוי בשני או בשאר ימי החג מיחייב הוא מפני שכל השבעה תשלומין לראשון נינהו וכדמפרש רבי אילא לטעמיה דמפסח השני למד רבי יוחנן לו' כן דכמה דאמר תמן דפסח שני תשלומין לראשון הוא לשאינו ראוי לפסח ראשון שהוא טמא או בדרך רחוקה ומשלים לחיובו בפסח שני כן הוא נמי אמר הכא דכל ז' תשלומין לראשון לזה שלא היה ראוי בראשון ואם ראוי הוא בשאר הימים חייב הוא בתשלומין:

ר' הושעיא אמר כל ז' חובה. לא פליג אדר' יוחנן לדינא אלא דלר' יוחנן מחייב הוא בשאר הימים בתורת תשלומין לראשון אם לא הביא או אם לא היה ראוי לכך ולר' הושעיא כל יום ויום מז' הימים נקרא כחובה בפני עצמו דוחגותם חג שבעת ימים כתיב והיינו שאם הביא בראשון פטור הוא מחובתו ואם לא הביא בראשון חובה מוטלת עליו להביא ביום משאר הימים:

מה נפק מן ביניהון. כלומר מאי איכא עוד נ"מ אחריתא מבין חזקיה לבין ר' יוחנן ור' הושעיא:

גר שנתגייר בשאר הימים. נמי איכא בינייהו דלחזקיה פטור שלא היה ראוי ביום הראשון ולר' יוחנן ור' הושעיא מיחייב הוא דעכשיו ראוי הוא ודלא תימא דוקא בטומטום שנקרע וכו' הוא דפליגי דשכיח הוא לפעמים שיקרע וימצא זכר אבל בנכרי שיתגייר לא שכיחא כולי האי ולא פליגי ר' יוחנן ור' הושעיה אדחזקיה קמ"ל:

אף בטמא כן. בעיא היא אי נימא דאף בטמא נמי פליגי וכדמסיק להבעיא ואזיל:

ניטמא וכו'. כלומר אם ניטמא ביום הראשון ואינו ראוי עד הערב שמש מהו דנימא בשאר הימים דתליא בפלוגתייהו ועל דעתיה דחזקיה פטור הוא אע"פ שכבר טהר וראוי הוא דהואיל וביום הראשון לא היה אפשר לו להטהר פטור הוא נמי בשאר הימים ולר' יוחנן ורבי הושעיה מיחייב הוא דעכשיו ראוי הוא ומי נימא דדמי לטומטום שנקרע דפליגי ביה וה"נ בטמא כן או לא:

אמר רבי יוסי. לא דמי טמא שנטהר בשאר הימים לטומטום שנקרע ונמצא זכר בשאר הימים דתמן בטומטום ראוי הוא מעיקרא דזכר גמור הוא אלא שלא היה ידוע וניכר מפני הקרום שהיה מכסה זכרותו וקריעה היא שגרמה להכיר אותו עכשיו שהוא זכר ונמצא דאיגלאי מילתא למפרע דהוה זכר מעליא אף ביום הראשון אבל הכא הטמא עצמו אינו ראוי היה כל היום ראשון שאי אפשר לו להטהר בשום פנים בראשון וטומטום היה אפשר שיקרע גם ביום הראשון וימצא זכר ומיהת כשנקרע עכשיו למפרע ראוי הוא וקמי שמיא גליא דזכר הוה:

אנדרוגינוס. ממעטינן מדכתיב כל זכורך ולא כתיב כל זכר פרט לאנדרוגינוס שחציו זכר וחציו נקבה ולמ"ד דס"ל בריה בפני עצמו הוא מיהת לאו זכר הוא:

תמן תנינן. לעיל פי"ט דשבת והסוגיא שם עד פרט לאנדרוגינוס וע"ש:

נשים. אימעוט נמי מכל זכורך:

עבדים. מנלן נישמעיניה מן הדא דכתיב שלש פעמים וגו' את פני האדון ה' את שאין לו אלא הקב"ה וכו':

את פני האדון ה'. וכי אפשר לראות פני האדון ה' אלא מעלה עליו הכתוב כאלו מקבל פני שכינה:

חולה דכתיב ושמחת. בחגיך ואינו בכלל שמחה:

תרתיהון לקולא. דרשינן יכול לשמוח כגון זקן ואינו יכול להלוך קורא אני עליו למעטו מדכתיב רגלים יכול להלך כגון חולה שיש בו כח להלוך אבל אינו בכלל שמחה ממעטינן מושמחת ולא דרשינן איפכא לחומרא:

ב"ש וב"ה. דפליגי במתני' איזהו קטן ממקרא אחד הן דורשין דכתוב א' אומר זכורך ומשמע אפי' קטן וכתוב אחד אומר רגלים וקטן אינו יכול להלך ברגליו הא כיצד טול מה שבנתיים לחייבו את שהוא יכול לרכוב וכו' זהו חייב ופריך ואפי' קטן יכול הוא לרכוב ויצא. וכלומר וא"כ אפי' קטן ממש יכול אביו לשאת אותו על כתיפו וזה צריך ג"כ לצאת עמו בתמיה:

אלא. הכי קאמרי את שהוא רואה כתיפיו של אביו כשהוא מהלך ומפסיע אחריו ויכול לפסוע אגב ראיית כתיפיו של אביו ולא דוקא כשהוא על כתפיו של אביו:

ב"ה דורשין וכו'. טול בנתיים את שהוא יכול להלך ע"י אחיזה בידו של אביו:

ולענין טהרות. דקי"ל בספק טהרות כל שאין בו דעת לשאול ספיקו טהור כדתנן בפ"ג דטהרות ומהו הדין בקטן דבכה"ג:

את שהוא תפוס ביד אביו. אם יש בו דעת כל כך דכשרוצה להלך הוא עצמו תופס יד אביו לאחוז בו ולילך זהו ספיקו כפקח וספיקו טמא כדתנינן שם וכל הפיקח בחזקת טומאה ואם אביו הוא תופס בידו ולאחזו אז ספיקו כחרש שאין בו דעת וספיקו טהור:

ברם הכא. לענין ראיה אין חילוק ובין כך ובין כך חייב דלאו בדעת תליא מילתא בקטן שבא לכלל דעת אלא אם יכול לילך ברגליו ואפי' צריך לאחוז בידו של אביו כשהולך:

נישמעינה מן הדא. דתני בתוספתא ריש מכילתין:

דכתיב ובאת שמה וגו'. ואינו יכול לבוא כשהוא טמא וכי אין טמא מת נכנס להר הבית בתמיה הרי אפי' מת עצמו מותר דבר תורה להיות במחנה לויה והדא אמרה בעזרה היו מראים פנים והא דנקט במתני' מירושלים להר הבית משום שזה הוא מקום הגבוה שבירושלים וצריך שיהא יכול לעלות לשם וכשהוא למעלה בהר הבית אז קרוב הוא לילך ולהראות פנים בעזרה:

מאיכן את מודד. מירושלים להר הבית אם מן החומה שהוא יותר רחוק או מן הבתים הקרובין לחומה:

תני שמואל. לא מן החומה ולא מן הבתים הסמוכין לחומה אלא מן השילוח הוא מעין השילוח העובר באמצע ירושלים ומשם הוא נמדד:

מהו לשלח חגיגתו ביד אחר. אם אינו יכול לעלות בעצמו ולהביאה:

נישמעינה מן הדא. דתני אידך דלא כדדריש בתוספתא:

ופולפסין. בעלי פוליפוס אלו שריחן יוצא מן החוטם פטורין דכתיב ובאת שמה וגו'. ואלו אינן ראוין לבא שמה דאין זה כבוד כלפי מעלה:

הטמא פטור. דכתיב בבא כל ישראל וגו' והוא אינו ראוי לבוא עם כל ישראל ביחד שלא יטמאו ומדדריש מהאי קרא ובאת שמה להוציא מוכי שחין ש"מ דאף בהבאה פטורין ואמאי פטור לגמרי וישלח חגיגתו ביד אחר אלא א"ר יוסי זאת אומרת וכו':

ר' שמי בעי. על הברייתא דדריש הכי מהני קראי ונימא או חילוף דמוכי שחין ממעטינן מקרא דבבוא כל ישראל והן אינם באין עם כל ישראל לפי שפורשין מהם והטמא ימעט מקרא דבאת שמה שאינו ראוי לביאה לעזרה:

חזר ר' שמי ואמר. מסתברא דהיינו טעמא דתנא דברייתא דדריש הכי משום שמוכי שחין וכו' אע"פ שאינן ראוין לבוא עם כל ישראל ביחד מיהת ראוין לבא בדרך בפני עצמן ולא ממעטינן להו אלא מקרא דבאת שמה דבעזרה אינן ראוין לבוא מפני הכבוד אבל הטמא שאינו ראוי לבא אף בפני עצמו ולא עם כל ישראל ביחד ושפיר אימעוט ליה מקרא דבבא כל ישראל:

הפריש חגיגתו ומת. והחגיגה עומדת מהו שמחויבין היורשין שיביאו אותה:

יראה כל זכורך וגו'. וכתיב בהאי קרא ולא יראה את פני ה' ריקם וילפינן יראה דהבאה מיראה דביאה הראוי לבוא מביא וכיון שמת פטורין היורשין מהבאה:

אמר ר"ז. פליג עליה דר' אילא אלא כהאי דר' יוחנן ור' יונתן וכו' דדרשי מדכתיב בחדא קרא כל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם ומה בכור אפי' לאחר מיתת האב מחויב הבן לפדות את עצמו אף הכא ולא יראו פני ריקם דנאמר על הקרבן ראיה אפי' לאחר מיתה של המפריש מחויבים היורשין להביא:

אמר ר' בא בר ממל דבר זה הוא במחלוקת שמואל ור' יוחנן:

דתנינן תמן. בספ"ב דמסכת קינין האשה שיש עליה חטאת ועולה והביאה חטאתה ומתה יביאו היורשים עולתה הביאה עולתה ומתה לא יביאו היורשים חטאתה דהוה לה חטאת שמתו בעליה ולמיתה אזלא ופליגי בה להא דקתני יביאו היורשין עולתה:

שמואל אמר במופרשת. שהפרישה עולה ולא הספיקה להביא עד שמתה יביאו היורשין אותה שכבר מופרשת ועומדת היא ור' יוחנן אומר אפי' אינה מופרשת בחייה ומפרש לפלוגתייהו במה אנן קיימין להא. אם בשירשו קרקע קשיא בדא אמר שמואל במופרשת בחייה דוקא אבל בשאינה מופרשת פטורין ואמאי הלא נתחייבו הנכסים בחייה והם באין מכחה לירש. ואם בשירשו מטלטלין בהדא ר' יוחנן אמר אפי' אינה מופרשת ואמאי

הרי אינה נגבית מן המטלטלין דלדינא דגמרא אין ב"ח גובה ממטלטלי דיתמי ולא יהא הקדש אלא כב"ח:

מה נפיק מן ביניהון. אלא במאי פליגי ומה היוצא מביניהון:

ירשו קרקע. לעולם דמיירי שירשו קרקע ובהא פליגי דעל דעתיה דשמואל דס"ל במופרשת דוקא ומשום דכל היכא דאיתא בגזא דרחמנא איתא ואינן צריכין הגיזברין לא לתבוע מהן ולא למשכן אותן ויביאו אותה אבל בשאינה מופרשת ס"ל לשמואל דלא מיבעיא שאין ממשכנין אותן כדתנן ספ"ה דערכין חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותן וטעמא דלא ליתי לשהויי והיינו במחוייבין עצמן אבל ביורשין לא אמרו שממשכנין אותן דהרי הן עצמן אינן מחויבין בהם ואף לתבוע אין תובעין אותם ואע"פ שירשו קרקע אם כופין אותו להביא ה"ז כממשכנין ולא אמרו ביורשין:

על דעתיה דר' יוחנן אף למשכן ממשכנין. את היורשים דהואיל ונתחייבו הנכסים בחייה והם ירשו קרקע החוב מוטל עליהן ואפילו אינה מופרשת:

ירשו מטלטלין. לר' יוחנן לתבוע הוא דתובעין אותן אם ירצו להביא חוב של מורישן. אבל למשכן אין ממשכנין אותן כיון דאין כאן אחריות נכסים ולשמואל אף לתבוע אין תובעין אותן מכיון דלא ירשו אלא מטלטלין. והשתא אם הפריש חגיגתו ומת תליא נמי בפלוגתא דשמואל ור' יוחנן ואע"ג דהכא הפריש קאמר מ"מ לענין אם לא רצו להביאה ואם ממשכנין אותן תליא מילתא במה שירשו ובפלוגתייהו דאמרן:

הלכה ב

מתני' **ב"ש אומרים הראייה שתי כסף**. שהבא ליראות צריך להביא עולה שנאמר ולא יראו פני ריקם וילפינן בגמרא נאמרה חגיגה להדיוט והן שלמי חגיגה שמביא ונאמר ראייה לגבוה מה חגיגה האמורה להדיוט בראוי לו אף ראייה האמורה לגבוה בראוי לו ואותה עולת ראייה אינה פחותה משתי מעות כסף וכל מעה משקל י"ו גרעיני שעורה בינונים מן הכסף הצרוף:

והחגיגה מעה כסף. שלמי חגיגה שחייבים כל אחד ואחד להביא ברגל כדכתיב וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים ואינו פחות ממעה כסף ואף על גב דמן התורה אין לראיה וחגיגה שיעור דכתיב איש כמתנת ידו חכמים נתנו בהם שיעור למטה שלא יביא פחות מכאן:

וב"ה אומרים הראייה מעה כסף וחגיגה שתי כסף. מפני שהשלמים יש בהן לגבוה ולכהנים ולבעלים לפיכך הן מרובים מן העולות שאין בהם אלא לגבוה. ומצוה להביא עולות ראיה ושלמי חגיגה בי"ט הראשון של חג ואם לא הביא בראשון מקריבן בשאר

ימות הרגל שנאמר שבעת ימים תחוג לה' אלהיך מלמד שכולן ראוין לכך וכולן תשלומי ראשון הם. ושתי המצות האלו שהן הראייה והחגיגה אין הנשים חייבות בהן ועוד יש מצוה שלישית שנצטוו ישראל בעלותן לרגל שיקריבו עוד שלמים יתר על שלמי חגיגה ואלו הן הנקראים שלמי שמחת חגיגה שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך ונשים חייבות במצות אכילת שלמי שמחה ובעלה משמחה בשלמי שמחה שלו שמחויב הוא להביא ותאכל עמו באותן שלמים. ולשלמי שמחה אלו לא נתנו בהם חכמים שיעור:

גמ' **ראייה**. הן עולות וכו' כדפרישית במתני':

בית שמאי ילפין לה מקרבנות העצרת. שריבה בהן הכתוב בעולות יותר מבשלמים כדכתיב בפרשת אמור גבי עצרת והקרבתם על הלחם שבעת כבשים ופר בן בקר ואילים שנים יהיו עולה לה' ובשלמים כתיב ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים:

ב"ה ילפין לה מקרבנות הנשיאים. שריבה בהן הכתוב בשלמים יותר מעולות כדכתיב כל הבקר לעולה וגו' וכל בקר זבח השלמים וגו':

מקרבן יחיד. קרבנות דנשיאים אבל קרבנות עצרת קרבן צבור הן:

חגיגה נוהגת לפני הדבור ולאחר הדבור. כדמפרש ואזיל דמצינו לשון חגיגה לפני הדבור ויחוגו לי במדבר ומצינו שקודם מתן תורה הקריבו שלמים כדכתיב וישלח את נערי בני ישראל ויזבחו זבחים וגו' וזה היה קודם מ"ת:

בין בדבר שהוא משל אחרים. כדמצינו באשה בעלה משמחה משלו וכן באלמנה זה ששרויה אצלו משמחה משלו:

בין בדבר שאין דרכו לכן. שאין דרכו לכך לשמוח בדבר זה כגון אחד שאין לו שמחה בבשר ואוכל דברים אחרים ואין שמחה אלא בבשר ומביא שלמים ואע"פ שאין דרכו בכך:

ואלו. ראייה וחגיגה אין נוהגין אלא משלו ובלבד וכו' הראייה היא עולה וחגיגה שלמי בהמה:

ולמה לית אנן אמרין דלענין חיוב המביאין נמי יש בזה מה שאין בזה דכל שהוא חייב בראייה. אנשים חייב בשמחה וכו':

ושמחת כתיב. אפי' לוקח בשר ממקולין יצא משום שמחה:

ר' אלעזר. פליג דנאמר כאן שמחה ונאמר להלן בהר עיבל מה להלן מפורש וזבחת שלמים וגו':

אכל פשוט. בשוה פשוט אחד היה אוכל בכל יום ויום משבעת ימי החג דלשמחה לא נתנו חכמים שיעור ובכל דהו סגי׳:

אמר ר׳ יוחנן מעה כסף וכו׳. גרסי׳ להא לעיל בפ״ק דפאה בהלכה א׳ עד סוף הלכה ושם פירשתי׳:

הלכה ג

מתני׳ **עולות במועד באות מן החולין**. בבבלי מתרץ להמתני׳ דחסורי מחסרא והכי קתני עולות נדרים ונדבות במועד באות בי״ט אינן באות ועולת ראיה באה אפי׳ בי״ט דאע״ג דיש לה תשלומין כל שבעה עיקר מצותה בי״ט ראשון וכשהיא באה אינה באה אלא מן החולין ולא ממעות מעשר שני מפני שהיא חובה וכל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין ושלמי שמחה שאינן חובה באות הן ממעות מעשר שני שיש לו להוציא בירושלים אבל שלמי חגיגה הואיל וחובה הן גם כו אינן באות אלא מן החולין:

י״ט הראשון של חג. ובנוסחת המשניות וכן בנוסחת המשנה בבבלי כתוב של פסח ולאו דוקא היא אלא ה״ה בשאר י״ט הראשון ודנקט שם של פסח משום שבערב פסח יש עוד חגיגה אחרת הבאה עם הפסח כשהחבורה מרובה והיו מביאין חגיגה כדי שיהא הפסח נאכל על השובע וקמ״ל דחגיגת י״ט שהיא חובה אינה באה מן המעשר אבל חגיגת י״ד רשות היא ובאה מן המעשר:

וב״ה אומרים מן המעשר. בגמרא פריך ואמאי דבר שבחובה היא ואינה באה אלא מן החולין ומשני בטופל שמחבר מעות מעשר עם מעות חולין כגון שיש לו אוכלין הרבה מערב מעות חולין עם מעות מעשר ולוקח מן התערובות בהמה גדולה ומקריבה שלמי חגיגה ובלבד שיהא שיעור אכילה ראשונה מן החולין מפני ששלמי חגיגה חובה היא וכשיש בשיעור אכילה ראשונה מן החולין כבר יצא ידי חובתו בזה ומותר השאר אף ממעות מעשר:

גמ׳ **דבר שהוא בא חובה בא מן המעשר**. בתמיה:

אילו בחול. כשהוא בירושלים ואין לו סיפוק לאכול ממעות חולין שיש לו ושמא אינו מותר להביא אחת מן החולין וטופל למעשר שלי ואוכל והכא נמי בחג כן:

ומנין. ובחול נמי מנין שהוא טופל למעשר:

נאמר כאן. כפי מסת ידו ונאמר להלן במעשר שני כי לא תוכל שאתו ולשון אחד הוא עם מסת מה שאתו וכו׳:

ויביא. א״כ ויביא כולם מן המעשר ולמה לי טופל:

נאמר כאן מסת וכו' מה להלן אחת עיקר. מה שהיה בשוה עם שאר האחים והשאר שהוסיפו לו טפילה להאחת אף מסת וכו' דוקא בטופל מותר:

והלא שלמי נדבה כשלמי חגיגה הן. לענין דין הנוהג בשלמים סמיכה וכו' ולמה הוא טופל וסומך לון לשלמי חגיגה לאילין קרייא דדורש מהמקראות האלה להא דלעיל וכלומר מאי מייתי לאלו הכתובים ללמד על שלמי חגיגה בדוקא והלא אף לשלמי נדבה שם שלמים עליהן:

ללמדך שדוחין עליהן יום טוב. כלומר דבא ללמדינו אגב עוד דין אחד דשלמי חגיגה שהן חובה ודוחין עליהן י"ט אבל שלמי נדבה אין קרבין בי"ט והלכך מייתי לכל הני קראי ללמדינו דבאלו הוא דאמרו חובה הן לכל דיני חובה וקרבין בי"ט ולאפוקי שלמי נדבה דלא תימא דלא ממעטינן לשלמי נדבה אלא לענין שבאות גם מן המעשר אבל לענין הקרבה בי"ט לא קמ"ל:

הלכה ד

מתני' **ישראל יוצאין ידי חובתן**. של שלמי שמחה:

בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה. דכתיב ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה ואין שמחה אלא בבשר בהמה ובכל אלו יוצאין בהן:

אבל לא בעופות ולא במנחות. דושמחת כתיב ועוד בחגך משמע במה שחגיגה באה מהן יצאו אלו שאין חגיגה באה מהן:

גמ' **שלמי חגיגה ששחט מערב הרגל וכו'**. כ"ז עד בכהנים ובשעיר גרסי' לעיל בפ"ד דסוכה בהלכה ה' ועיין שם:

דכתיב זבח. ואלו אין קרויין זבח:

הלכה ה

מתני' **מי שיש לו אוכלין מרובין**. בני בית מרובין:

מביא שלמים מרובין. שלמי חגיגה לפי האוכלין שיש לו:

ועולות ראייה. ממועטות:

גמ' **עני וידו רחבה**. עני בנכסים וידו רחבה כלו' שיש לו לב רחב להכניס ולהרבו' בבני בית מרובין:

קורא אני עליו איש כמתנת ידו. כלומר דמפרש דהא דמביא במתני' לכוליה דקרא על זה וזה מרובים לא תפרש דעליה בלחוד הוא דקאי אלא דעיקרא דהאי קרא מישתעי בשני מיני בני אדם דאיירי התנא ברישא דמתני' ודקאמר על זה נאמר וכו' היינו דעל זה יכול אתה לקיים כוליה דקרא כדלקמן ומפרש לרישיה דקרא דבמי שיש לו אוכלים מרובים

ונכסים מועטים מיירי וזה מביא שלמים מרובים לפי בני הבית שיש לו ועולות מועטים ועליו נאמר איש כמתנת ידו דרישיה דהאי קרא קאי אסיפיה דקרא דלעיל מיניה ולא יראה את פני ה' ריקם דזה נדרש על עולות ראייה שצריך להביא ואיש כמתנת ידו יביא שאם מתנת ידו מועטת יביא עולות מועטים וסיפיה דהאי קרא נאמר על העשיר בנכסים וידו מעוטה באוכלין שאין לו בני בית הרבה ועל זה קורא אני עליו כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך שמביא עולות מרובים לפי ברכת ה' שיש לו והא דמסיים על זה נאמר איש כמתנת ידו וגו' על זה וזה מרובים ה"ק דאם יש לו זה וזה מרובים יכול אתה לדרוש עליו לכולי' דקרא שמתנת ידו וברכת ה' בכל אשר יש לו מרובים ומביא אלו ואלו מרובים:

עני בנכסים וידו מעוטה. בבני בית על זה אמרו חכמים מעה כסף לעולה ושתי כסף לשלמי חגיגה שלא יפחות מכך:

אמר הרי עלי חגיגה בחמש סלעים והביא בשתים. מאי אי נימא דיצא בזה שהרי אין חיובו אלא בשתי כסף או דילמא כבר נקבע עליו כפי נדרו:

א"ל רבי יוסי. ומאי תיבעי לך ולמה לא נקבע דאילו מי שאמר הרי עלי אשם בחמש סלעים ודין האשם היא בשתי סלעים כדתנינן בפ"ו דכריתות ושמא נקבע נדרו הא ודאי אם קבעו בחמש סלעים קבעו והכא נמי נקבע נדרו:

הלכה ו

מתני' **מי שלא חג בי"ט הראשון של חג**. שלא הביא שלמי חגיגתו בראשון וה"ה בעולות ראייתו:

וי"ט האחרון של חג. ואע"ג דשמיני עצרת רגל בפ"ע הוא לענין תשלומין מיהת תשלומין דראשון הוא כדדרשינן בגמרא מג"ש וכן חג השבועות אע"ג דלא הוי אלא יום אחד יש לו תשלומין כל ז' מדאקשינהו רחמנא להדדי בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה שהרי כל השבעה שוין הן בקרבנותיהן ושביעי של פסח נמי אינו חלוק משלפניו אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה ולחג הסוכות לא מקשינן דתפשת מרובה לא תפשת תפסת מיעוט תפסת:

גמ' **ר' יוחנן בשם ר' ישמעאל**. מכאן למדנו די"ט האחרון של חג ג"כ תשלומין לראשון הוא כמו דשביעי שהוא אחרון של פסח תשלומין לראשון הוא דילפינן ט"ו ט"ו לג"ש וליכא למיפרך הכא מה לשביעי של פסח שכן אינו חלוק משלפניו דהא אנן לא. ילפינן ג"ש משביעי של פסח אלא ט"ו ט"ו מיום ראשון הוא דילפינן מה להלן יום ראשון יש לו תשלומין אף ביום האחרון אף יום הראשון של חג יש לו תשלומין גם ביום האחרון:

יהודה בר ספרא וכו'. דריש מקרא דוחגותם וגו' שבעת ימים והלא שמונה הם דלאחר דנפקא לן מג"ש דהאחרון נמי בכלל תשלומין הוא א"כ שמונה הם אלא ללמד ולומר צא מהן שבת שאין חגיגת החג דוחה שבת והרי שבעה הם:

אמר ר' יוסי וכי מכאן למדנו וכו'. דלדבריך הכתוב הזה מלמדנו שאין חגיגה דוחה שבת והלא ממקום אחר כבר למדנו זה שהרי חגיגה אין זמנה קבועה דמיהת כל ז' יש לה תשלומין כדכתיב בהדיא וחגותם וגו' ואף דאכתי לא למדנו הג"ש ליום האחרון וא"כ כבר נפקא לן דכל קרבן שאין זמנו קבוע אינו דוחה שבת כדילפינן בפ"ב דתמורה:

התיב וכו'. אהא דקאמר וכי שבעה הם וכו' מדייקי והא תני אף בפסח כן כלומר נימא אף בפסח כן דכתיב ביה נמי והקרבתם אשה לה' שבעת ימים וגו' מעתה צא שבת מהן הרי אינן אלא ששה:

הגע עצמך וכו'. זו קושיא אחריתא היא ואדחג מהדר הגע עצמך שאם חל י"ט הראשון של חג בשבת וא"כ אחרון של חג נמי בשבת מעתה צא מהן שני ימים שאין חגיגה נוהגת בהן הרי אינן אלא ששה. ולא חש הש"ס לתרץ הקושיא דחג דשבעה מיהת ברוב השנים איתא אבל שמונה לא משכחת לה כלל:

אתא ר' חנניה וכו'. וקאמר לא כדאמריתו מעיקרא דרבי יהודה בר ספרא קאמר בשם ר' הושעיה לדרוש מקרא דוחגותם כדלעיל והוה קשיא וכי מכאן למדנו שאין חגיגה דוחה שבת וכו' כדאקשי ר' יוסי אלא הכי הוא דקאמר יהודה בר ספרא בשם ר' הושעיה לדרוש מסיפיה דהאי קרא על תשלומין לי"ט האחרון וחגותם וגו' וכי שבעה הם וכו' אלא צא שבת מהם שכבר למדנו ממקום אחר שאין חגיגה דוחה שבת כדלעיל וא"כ שבעה דקאמר קרא שפיר הוא אלא מה ת"ל עוד תחוגו אותו בהאי קרא הא בחגיגה מיירי אלא מלמד שי"ט האחרון ג"כ תשלומין לראשון והשתא לא צריכין למילף מג"ש דקאמר ר' יוחנן לעיל אלא מהאי קרא גופיה למדנו לתשלומין להאחרון:

אמר ר' יוחנן ותני כן וכו'. לעיל בפ' החליל בה"ו גרסי' להא עד סוף הלכה והתם הוא דשייכא על דקתני שם בשמיני חזרו לפייס כברגלים ואגב דאיירי ביום טוב האחרון מייתי לה נמי הכא:

הלכה ז

מתני' **ר"ש בן מנסיא אומר וכו' והוליד ממזר**. ממנה שהביא פסולים בישראל ואי אפשר לו לתקן זה והן לו לזכרון ואין עונו נמחק בתשובה:

יכול הוא לחזור. דמי גניבתו וגזילו לבעלים ויהא מתוקן מן החטא:

מעוות. משמע שהיה מתוקן ונתקלקל ונתעוות:

גמ' **דע**. שזה גרם להם שלא החזיקו בשכר סופרים ומשנים להרבית תורה ולהגדילה וכדדריש מקרא על מה אבדה הארץ וגו' שאלו לא עזבו את התורה היתה התורה מחזירן לטובה כדלקמן:

לא סופר. מלמד תינוקות ולא אלו המשנין משניות:

סנטורי קרתא. שומרי שערי העיר:

לית אילין אלא חרובי קרתא. שהן יושבין ומשמרין על בני אדם לבקש עלילה עליהם ועושין תחבולות לגזול ולחמוס אותם:

אותי עזבו. לילך אחרי ע"ז ועל זה אוחרה אם לא היו עוזבים את תורתי לגמרי:

ותורתי שמרו. אף לעתים עתים:

השאור שבה היה מקרבן אצלי. קיצור לשון הוא וכמו מאמר שאור ותבלין הנותנין טעם וכלומר התורה שהיא שאור ותבלין נגד היצה"ר כמאמר חז"ל בראתי יצה"ר בראתי התורה תבלין ואלו לא היו עוזבים את התורה לגמרי כבר השאור והתבלין של התורה היה מקרבן לחזור אצלי לעבודתי:

למוד תורה. אפי' שלא לשמה אלא כדי להתכבד בה שמתוך וכו':

מתקלסין. משתבחין מבני אדם שהולכין אחריהן לכבודן היה נותן עיניו בתלמידים שיבטלו מלימוד וילכו להתעסק במצוה ואמר המעשה קודם לתלמוד אבל נמנו וגמרו בעליית בית אריס התלמוד קודם למעשה ובשיש שם מי שיעשה כדלקמן. וגרסינן לה עד סוף הלכה לעיל בפ"ג דפסחים בהלכה ז' וע"ש:

הלכה ח

מתני' **היתר נדרים פורחין באויר**. מעט רמז יש במקרא שיכול החכם להתיר הנדר ואין להם על מה שיסמוכו בהכתוב בפירוש כמו בהפרת הבעל לאשתו והאב לבתו שכתובין בהדיא אלא כך מסור הוא לחכמים בתורה שבע"פ וסמכו על הדרש לא יחל הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו:

הלכות שבת וכו' כהררים התלויין בשערה. יש הלכות מהן שאינן תלויות אלא ברמז מועט במקרא כהר התלוי בשערות הראש והן הלכות מרובות בשבת כגון הא דאמרי' מלאכת מחשבת אסרה התורה והא לא כתיבא בשבת אלא במשכן כתיב ומדסמך פ' שבת לפרשת משכן למדין אנו מלאכת מחשבת לשבת:

וחגיגות. המסקנא בגמ' דילפינן לקרבן חגיגה מדבר מדבר כתיב הכא ויחוגו לי במדבר וכתיב התם הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר וילפינן וחגותם מויחוגו והואיל והעיקר מדברי קבלה ילפינן הרי הם כהררים התלוין בשערה:

והמעילות. לכדתנן נזכר בעה"ב ולא נזכר השליח שליח מעל שליח עניא מאי קא עביד והא לא ידע היינו כהררים התלוין בשערה:

הדינין וכו' יש להן על מי שיסמכו. דינין לכדתניא נפש תחת נפש ודרשינן לממון נאמר כאן נתינה ונאמר למעלה בדמי ולדות נתינה וכו':

והעבודות. להולכת הדם דאע"ג שהיא עבודה שאפשר לבטלה ששוחט בצד המזבח וזורק אפ"ה ילפינן דעבודה היא מדכתיב והקריבו וזו קבלת הדם היא ואין הולכה אא"כ קיבל ומדאפקה רחמנא לקבלה בלשון הולכה ש"מ הולכה נמי עבודה היא:

והטהרות. להא דתניא ורחץ את בשרו וגו' מים שכל גופו עולה בהן ושיערו חכמים מ' סאה. וטומאות לכעדשה מן השרץ דלא כתיבא בהדיא וילפינן מדכתיב כל הנוגע בהם דמשמע כולו וכתיב וכל אשר יפול עליו מהם דמשמע מקצתו הא כיצד עד שיגע במקצתו שהוא ככולו ושיערו חכמים בכעדשה שכן חומט תחילתו בכעדשה. ועריות לבתו מאנוסתו דלא כתיבא אלא דאתיא הנה הנה ואתיא זימה זימה:

והן הן גופי תורה. מפרש בגמרא דהן והן גופי תורה קאמר כלומר בין אותם שיש להם על מי שיסמכו ובין אותם שהן כהררים התלוים בשערה אלו ואלו גופי תורה:

גמ' **תני ר"א אומר וכו' תמן תנינן וכו'**. זה הכל ריש פ"ד דנדרים ושם פירשתי:

שלשה שהן יודעין לפתח וכו'. גרסי' להכל סוף פ' עשירי דנדרים עד אמר ר' יוסי בר בון לנדרים קלים ע"ש ותמצא מפורש:

הלכות שבת וכו' מקשי. על הא דקחשיב הטהרות באלו שיש להן על מה שיסמכו והלא אין כתוב מפורש אלא אך מעין וגו' ואת למד ממנו כמה הלכות שאין המים המחוברין מכשירין לקבל טומאה וכן אם נפלו על' זרעים המחוברין אינו מוכשרין ומיהיה ילפינן הוויתו יהא בטהרה ועוד כמה הלכות כיוצא בהן וה"ל למיחשב באלו שהן כהררים התלוין בשערה:

אם באת הלכה תחת ידך וכו'. גרסי' להא בפ"ב דפאה בהלכה ו' עד בין סבר בין לא סבר עבד ושם פירשתי ומן שאמרו דברים בפה עד כבר היה לעולמים וגו' תמצא לעיל בפ"ד דמגילה בהלכה א' וע"ש:

רבי אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורין שריבה עליהן וכו'. כל זה עד סוף הפרק מפורש לעיל בסוף פ"ה דתרומות וע"ש:

הדרן עלך פרק הכל חייבין

פרק ב

הלכה א

מתני' **אין דורשין בעריות בשלשה**. ה"ק אין דורשין בעריות לשלשה ולא במעשה בראשית לשנים ולא במרכבה ליחיד. לשלשה בני אדם כאחד אין דורשין להם סתרי עריות מה שאין מפורש בהכתוב בהדיא כגון בתו מאנוסתו דלא כתיבי בהדיא ומדרשא הוא דאתיא וטעמא דחיישינן שמא בזמן שידבר הרב עם אחד ישאו ויתנו השנים ביניהם ולא יתנו לבם לשמוע מפי הרב כשדורש בו איסור ויבא להקל בעריות. וחששו בעריות יותר משאר כל איסורים שבתורה מפני שנפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתן ובין בפניו ובין שלא בפניו נפיש יצריה:

ולא במעשה בראשית. במה שנבראו ששת ימי בראשית אין דורשין אפילו לשני בני אדם וכ"ש לשלשה או יותר דכתיב כי שאל נא לימים ראשונים יחיד שואל ואין שנים שואלים:

ולא במרכבה. מעשה מרכבה שראה יחזקאל ושראה ישעיה. אפי' ליחיד אא"כ היה הרב מכיר בו ויודע שהוא חכם שאם ימסור לו ראשי פרקים יהא מבין השאר מדעתו:

וכל המסתכל בארבעה דברים. בהני דמפרש ואזיל:

רתוי לו. לשון רחמנות הוא כלומר מרוחם היה ויותר טוב לו אם לא בא לעולם:

מה למעלה. מכיפת השמים הנראה לעין:

ומה למטה. מתחת לארץ:

מה לפנים. מקודם שנברא העולם:

ומה לאחור. בסוף העולם לאחרית הימים:

כל שלא חס על כבוד קונו. שעובר עבירה בסתר ואומר מי רואני ומי יודיעני:

גמ' **דר' עקיבה היא**. האי ש"ס מפרש לעריות והיינו סתרי עריות מה דלא מפורש בהדיא לגוונא חדא וזהו לאזהרת נשכב במשכב זכר דלא כתיב אלא ואת זכר לא תשכב וגו' ופליגי ר' ישמעאל ור"ע בפ"ז דסנהדרין בהלכה זו באזהרה לנשכב מנין דר"ע דריש לא תשכב קרי ביה לא תישכב ור' ישמעאל דריש לה התם מלא יהיה קדש מבני ישראל וכו' ואמרי' שם דהנ"מ מבינייהו אם שכב את הזכר ונשכב ממנו דלרבי עקיבא אינו חייב אלא אחת דמחד קרא נפקי ולר' ישמעאל חייב שתים דמתרי קראי נפקי. והשתא קאמר דמתני' דקתני אין דורשין בסתרי עריות לשלשה כר"ע אתיא דלדידיה ליכא נ"מ לעובדא גבי שוכב ונשכב אבל כר' ישמעאל למאי דר' ישמעאל תני שם א"כ דורשין באזהרות לעובדא דאיכא נ"מ למעשה דמיחייב שתים:

מן דר' אמי וכו'. ממה דחזינן דר' אמי היה יושב ושונה אזהרה לשוכב בפ"ע ולנשכב בפ"ע אם כן ש"מ הלכה כרבי ישמעאל וכדאמרן:
דר"ע היא. הא נמי כר"ע דמדרישא כר"ע הך בבא נמי כר"ע דאין לדרוש במה דליכא נ"מ למידי אבל כר' ישמעאל דאמרינן דברישא דורשין דאיכא נ"מ לעובדא ה"נ דורשין במעשה בראשית דאע"ג דלעיבדא ליכא נ"מ במידי מ"מ מתני' דלא כרבי ישמעאל:
וכדאשכחן דר' יודה בר פזי יתיב ודריש. בתחלה היה העולם מים במים וכו'. והדא אמרה דס"ל הלכה כר' ישמעאל דס"ל דורשין:
שהיה רבי קורא אותן ובוכה. שמהמקראות האלה רואין אנו היאך לירא מן הדין וכן מצינו בקרא דשמואל וכדאמר והרי הדברים קל וחומר וכו':
הבל היוצא מפיו. עושה רושם למעלה ומגיד לו לאחר זמן וזהו ובורא רוח שנעשה יש ובריאות מהרוח ומגיד לאדם מה שיחו:
איליין ציפוראי. מפרשין לתהו דקרא שהיא חשך ואפילה:
אייתי לי הוגנין. גמלים קטנים בחמורים נקראו עיירות ובגמלים הוגנין:
אטעונינון. המשא ועדיין עמדו והרביצום ואח"כ לקחום וחנקם וא"ל הרי לך עכשיו תקים אותם והשיב לו מן דחנקתין אותן היאך אפשר להקימן וא"ל עכשיו ראה מה חסרתי מהם כלום אלא מעט רוח שיצא מהן הוי העולם עומד על הרוח:
עוד היא כר"ע. שאלה היא אם דהא נמי אליבא דרבי עקיבא דוקא דרישא כוותיה היא דאתיא כדלעיל והך דמרכבה נמי אליביה דוקא. וקאמר דלא היא אלא ד"ה היא וכו' דלא כן אמר רב וכו':
ומסכים. והוא מסיים לאחר שהבין מעצמו ורבו מסכים עמו:
יהלך באמצע. במה שהורשה להתבונן ואל יטה עצמו מן הצד ויבא לידי סכנה:
ואתיא כמ"ד. דדריש שובע לשון שבע ש"מ מיהת דכמה וכמה כיתות לצדיקים לעתיד לבא:
מבחוץ. שנטרפה דעתו:
אין דעתן נקיה. להרצות במעשה מרכבה:
בפרדס. עלו לרקיע על ידי שם:
שהיה הורג רבי תורה. כשראה נערים נתרבו וגדלין בתורה הרגן:
אמרין. עליו כל תלמיד וכו' ואמר מה הן עושין שיושבין כאן זה ראוי לאומנות שיהיה בנאי וזה נגר וכו' וכששמעו זה הניחו בית הסופר והלכו להן:
שחיבל מעשה ידיו של אותו האיש. על עצמו הוא אומר בפיו שדיבר כך אבל מעשה ידיו שבתחלה קודם שיצא לתרבות רעה:

אוף. בשעת גזירת שמד שגזרו על ישראל לחלל שבת והיו האויבים מטעינין עליהם משאות לשאת בשבת והיו היהודים מתכונין לשאת שנים למשא א' כדי שיהא משום שנים שעשו מלאכה אחת ויהיו פטורין מחיוב חטאת ואמר אחר להאויבים אטעינין יחידאין כדי שיהא להן חילול שבת מן התורה וכך עשו האויבים:

והוון. ועוד שיהודים היו מתבונון לפרק משאיהן בכרמלית כדי שלא להוציא אח"כ מרה"י לר"ה כשיוליכו למקום אחר ואמר בן אבויה אטעינן צלוחין של זכוכית וע"כ יפרקו משאיהן בבית שיהו משתמרין:

ומה הויתה דריש תובן. עוד מאי דרשת:

בזמן שהיא טוב מראשיתו. שבתחלה היתה מחשבתו לטובה ולשם שמים ולא כמעשה אבויה אביו וכך היה המעשה וכו':

וכל דא מן הן אתת ליה. מהיכן היה גרם הדבר מעצמו שיצא לתרבות רעה:

כאירסה של חכינה. כארס של נחש:

הא רבך באיש. חולה:

ואיטפיית. ונכבית האש:

יתפרכן. נפרכים פרכים מפוזרין כהני אלומים:

סבור שהיא כמגדלה. כצ"ל:

הידעת מני עד. זה נעלם ממך מה שהיה לפנים. אבל את יודע מני שום אדם וגו' דזה מותר להתבונן:

יכול קודם למעשה בראשית וכו'. כך הוא נדרש בתוספתא פ"ג:

לא תהא מביא לי. לדרוש אלא את שהיא כיוצא בך מבששי:

ולבך מסכים. בינך לבין עצמך ולא בפרהסיא ולאחרים ומשנברא העולם מאותו זמן את הולך ודורש וקולך וכו':

תני בר קפרא ולמן היום. כלומר דס"ל דמותר לדרוש אף מקודם מעשה בראשית דכתיב ולמן היום משמע אף מקודם היום אשר ברא:

אתיא דר' יודה בר פזי. בריש פרקין דדריש בתחלה היה העולם מים במים כהדא דבר קפרא ולמן היום ומה דתני רבי חייה בתוספתא יכול קודם למעשה בראשית וכו' כהדא דר' בא דדריש ר' יונה בשמיה:

ה' שמו. כפי מה שהוא נזכר והוא אדון באל"ף:

שהוא בלשון ברכה. אע"ג דנמצאו הרבה והרבה פסוקים המתחילין בבי"ת ואינם לשון ברכה וכן הרבה פסוקים ותיבות המתחילים באל"ף ואינם לשון אירה אלא להפך מ"מ בבי"ת לשון רבוי היא וממנו מתחיל הרבוי וזהו לשון ברכה שהתחלת הרבוי מחמת

ברכה היא משא"כ באל"ף שאין בו רבוי כלל וזהו דקאמר שהוא ל' אירה וביי"ת הוא לשון ברכה:

כיון שראה דוד כן. שבאלו ב' אותיות נבראו ב' העולמות:

על ביה שמו. על מה שבידו ועל ביה שבכולם הקב"ה וזהו רוכב בערבות על כולם וביה על הכל שמו:

הוא אינו פוגם. בתמיה דזהו גנאי להזכיר היאך היה קודם:

אבל לא ליגע. כך אל תיגע לומר במה שהיה קודם:

אפיפורין. הדום רגלים שתחת הכסא:

ואם לשכלול. לחזק ולהרחיב ולעשות תולדות:

ברביעי יהי מאורות. זהו תולדות השמים אחר ג' ימים וזה לב"ש ולב"ה אחר שני ימים מבריאת הארץ וכן אחר בריאת שמים שנבראו אחר הארץ וביום השני דכתיב יהי הרקיע:

אלא כלפס הזה וככיסויה. שנעשין כאחת:

אם כדעת הזו שאמר אבא. שנבראו כאחת יפה אנו מתרצין המקראות ולפעמים שהוא מקדים שמים וכו' אלא מלמד וכו' וכאחת הן נבראו:

הלכה ב

מתני' **יוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך**. בי"ט לפי שבכל כחו הוא סומך ומשתמש בבעלי חיים. וזהו המחלוקת היתה בין הנשיאים ואבות ב"ד דור אחר דור:

יצא מנחם. לעבודת המלך ופורש מלהיות חבירו של הלל ולפיכך לא נודע מעניינו אם נחלק עם הלל או לא:

ונכנם שמאי. במקומו להיות אב ב"ד וניחלק עם הלל:

הראשונים. שהוזכרו ראשון בכל זוג היו נשיאים:

גמ' **בראשונה וכו' ועשו אותן ד'**. בארבע מקומות נחלקו הן עצמן:

לכבוש את כובדו. על הקרבן כשסומך ולפיכך נחלקו בה בי"ט דאם לא כן וכי מה אנן אמרין אסור ליגע בבהמה ביום טוב בתמיה:

ממידה למידה. אחרת יצא והחליף במדה שהאמין בתחלה:

כנגד פניו של הלל יצא הוא ושמונים זוג וכו' תירקי תכשיטי זהב אח"כ גרם להן שהשחירו וכו' וכמו שהיו בימו יונים שאמרו להן יונים וכו' וכך עשו הן:

אנן תנינן יהודה בן טבאי נשיא. שהוא הראשון שבזוג:

ערק וכו'. שלא היה רוצה לקבל נשיאות:

פירש. לים לבוא בתוך הספינה ואמר לאותו תלמיד דבורה בעלת הבית שקבלה אותנו בביתה מה היתה חסירה והשיב לו התלמיד עינה אחת שבורה היא וא"ל הא תרתי גבך חדא שחשדתני להסתכל בה ועוד שאתה היית מסתכל בה וכי מה אמרית יאות היא ברויא אלא שדבר א' חסירה לא אמרית אלא בעובדא וכעס עליו יהודה בן טבאי ואזל ליה אותו האיש:

עובדא דאשקלון מסייע ליה תרין חסידין וכו'. כל זה הוא בסנהדרין פ' נגמר הדין בהלכה ו' עד אלא שהיתה השעה צריכה לכך:

שלא כהלכה וכו'. אלא לפי צורך השעה:

עד איכן. נקרא שלא כהלכה ושלא כתורה:

עד כדי זימזום. אפי' רואין הב"ד שיכולין העדים לבא להיותם זוממין אם השעה צריכה לכך אין חוקרין ובודקין אותם הרבה אלא חותכין הדין על פיהם:

ר' יוסה. פליג ואומר שדנין בעדים אבל לא בהתרייה כלומר אע"פ שלא התרו בו ובלבד שיהו העדים נחקרין ונבדקין יפה יפה:

אלא שנהג עצמו בבזיון. והיתה השעה צריכה לכך להטיל אימה על המון העם:

הלכה ג

מתני' **ב"ש אומרים מביאין שלמי' וכו'**. מתני' זו נשנית לעיל בפ"ב דביצה בהלכה ד' וע"ש:

גמ' **ב"ש אומרים הותרה סמיכה שלא כדרכה וכו'**. כל הסוגיא זו עד סוף ההלכה תמצא על המתניתין שם ופירשתי היטב וע"ש:

הלכה ד

מתני' **עצרת שחל להיות ע"ש בית שמאי אומרים יום טבוח לאחר שבת**. יום טבוח של קרבנות וחגיגה של יו"ט הוא לאחר שבת לפי שאין קריבין לא בי"ט ולא בשבת. ואע"ג דחגיגה שלמים הן וב"ש ס"ל דשלמים קרבין ביו"ט מ"מ בשלמי חגיגה פליגי נמי כדקאמר הכא בגמרא בהלכה דלעיל דס"ל בית שמאי חגיגה אין זמנה קבוע הואיל ויכול להחריבה אחר הרגל דיש לה תשלומין ואינה דוחה י"ט כשם שאינה דוחה את השבת:

וב"ה אומרים אין להן יום טבוח. אינה צריכה יום טבוח כדקאמר בגמרא יומה הוא טבוחה שמותר להקריבן בי"ט דסברי מביאין שלמים ועולות בי"ט ואשמעינן האי תנא דאפי' היכא דלא אפשר למעבד למחר כגון שחל עצרת בע"ש דאף בכה"ג קאמרי ב"ש דאין עולות קריבין בי"ט ודחו להו עד לאחר השבת:

ומודין. ב"ה שאם חל עצרת להיות בשבת שיום טבות לאחר שבת לפי שאינן קריבין לא עולות ראייה ולא חגיגה בשבת וכדאמרינן טעמא בפ"ק בהלכה ו' מפני שיש להן תשלומין כל שבעה וכל שיש לו תשלומין אינו דוחה את השבת:

ואין כ"ג מתלבש בכליו. כשיום טבוח של עצרת אחר השבת אז אין הכ"ג מתנאה בכליו ללובשן באותו יום כדי שיבינו הכל שאינו י"ט לפי שהיה רגיל להתלבש בבגדי כהונה שלו בשבתות ובי"ט ולעבוד עבודה וכדאמרי' הכא בגמרא וביום טבוח שלאחר עצרת לא היה עושה כן כדי שלא לקיים דברי הצדוקין שאומרין עצרת לעולם הוא אחר השבת שהן אומרין וספרתם לכם ממחרת השבת ממחרת שבת בראשית וא"כ עצרת לעולם היא באחד בשבת וכבר סתרו חכמים את דבריהם והראו להם טעותיהם ושהשבת הכתוב כאן י"ט הוא וממחרת הפסח קאמר ומפורש בהדיא ביהושע ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח לאחר שקרב העומר ואו מתחילין ימי הספירה של שבעה שבועות עד עצרת. ומותרין בהספד ובתענית. ביום טבוח זה ונמי מהאי טעמא:

גמ' **עצרת שחלה וכו**'. כדפרישית במתני':

הא ב"ש אומרים וכו'. הרי לדברי ב"ש אף שחל עצרת בערב שבת יום טבוח הוא אחר השבת ולמדנו שאין כ"ג מתלבש בכליו ביום טבוח ואף ע"פ שעצרת קודם השבת הוא וזהו מק"ו מדברי ב"ה דהא דתנינן אין כ"ג מתלבש בכליו היינו אפי' ביום טבוח באחד בשבת שהוא לאחר עצרת שחל בע"ש שהרי כל ז' יש לה תשלומין ונקראין ימי טבוח וכדי שלא יאמרו הצדוקין היום הוא י"ט של עצרת ולא בע"ש שהרי הכ"ג מתנאה בכליו כדרכו בכל י"ט ומעתה ק"ו דגם לב"ש אמרי' כן דמה אם בשעה שיש שלמים ועולות כדברי ב"ה דלדבריהם קרבין בי"ט שהיה בע"ש ואפ"ה אין כ"ג מתלבש בכליו ביום טבוח שבא' בשבת מכ"ש לב"ש שלא הקריבו עולות ושלמים בע"ש כלל אלא היום ביום טבוח הוא שמקריבין פשיטא שאין כ"ג מתלבש בכליו וקמ"ל דלעולם בא' בשבת של אחר עצרת אמרו שאין כ"ג מתלבש בכליו לדברי הכל:

כתוב אחד אומר וכו' והובא זה לעיל בפרק קמא דמגילה בהלכה ג' עד כהדא דתני וכו' וקאמר דמשם למדנו שאין חגיגה דוחה שבת כמו שפירשתי שם ומייתי והאי כהדא דתני וכו' דמדינא אסור בהספד ובתענית ובמלאכה כדאמרי' לעיל בר"פ מקום שנהגו והכא דאמרו דביום טבוח שהוא באחד בשבת מותרין בהספד ותענית אע"פ שמקריבין בו קרבנות של י"ט הכל היא כדי שלא לקיים דברי האומרין עצרת אחר השבת:

מודים וכו' הא ב"ה אומרים וכו'. כלומר הרי לכ"ע שאין דוחין את השבת ויום טבוח הוא לאחר השבת והשתא שואל הש"ס עורות הקדשים של מי של איזו משמר הן אם של

משמר של שבוע זו שקריבין בו או דילמא דמכיון שקרבנות הרגל הן אלא שאין יכולין להקריבן בזמנן שהיה שבת דינן כשאר כל אימורי הרגלים ותנן בפ"ה דסוכה בג' פרקים בשנה היו כל המשמרות שוות באימורי הרגלים:

איתפלגון. בהא ר' יוחנן ורשב"ל:

ואת אמר וכו'. דברי הש"ס הן שמתמיה על הא דר' טבי דקאמר דפליגי בהא ואמאי והא אמר יום טבוח שלה לאחר שבת לפי שא"א להקריבן וא"כ נדחו מהקרבה מחמת השבת ועורות של מי מוקמית בתפלוגתא דר"י ורשב"ל בתמיה ומהיכי תיתי לפלוג בהא רשב"ל הרי א"א היה להקריבן בשבת אלא דלכ"ע קרבנות הרגל הן ושל כל המשמרות כדין קרבנות הרגל:

עצרת יש לה תשלומין כל שבעה. כדאמרינן בפ"ק בהלכה ה' במתני':

התיב רב הושעיה והא תני. בברייתא מה החדש למנויו יום אחד וכו' וקס"ד דר' יוחנן קאמר תשלומין כל שבעה כמו פסח וחג שחוגג והולך כל שבעה והלכך מותיב ליה דהא תני עצרת למנוייה ויום אחד הוא:

אמר ר' אילא. ה"ק שאם לא חג בראשון יחוג בכל יום מהשבעה דעד שבעה יש לה תשלומין ויום אחד בלבד דתשלומין לראשון הן. ובעיקר הקושיא נמי לא קשיא כשם שמצוה למימני יומי כך מצוה למימני שבועי:

בכל יום וכו'. מצוה לכ"ג שיהא מתלבש בכליו ובא ומקריב וכו':

ר' עוקבא בשם ריב"ל. אומר אע"ג דתנינן בפ"ק דיומא שכ"ג אם רצה להקריב מקריב בשאר כל הימים מ"מ לא היה עושה כן אלא בשבתות וי"ט:

על מצחו. בעודהו על מצחו של כ"ג הוא דמרצה דכתיב והיה על מצחו תמיד לרצון וגו' וזה מסייע לר' יוסי בר' בון דקאמר בכל יום וכו' וכדי שיהא מרצה תמיד:

אפי' בזוית. אפי' הציץ מונח בזוית מרצה כהדא דיוה"כ שלא היה לובש לעבודת היום אלא לבגדי לבן וזה מסייע לר' עוקבא דקאמר לא היה עושה כן אלא בשבתות וי"ט והציץ מרצה מכל מקום:

הלכה ה

מתני' **נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה**. באלו די בנטילה בכלי שיש בו רביעית מים. ובגמ' הכא פריך וכי יש נטילת ידים לחולין הא ידים שניות הן וקי"ל אין שני עושה שלישי בחולין ומשני משום סרך תרומה כדי שיהא בדל מן התרומה בלא נטילת ידים ולפיכך אמרו שיטול ידיו לאכילת נהמא אף לחולין:

ולקדש מטבילין. אם בא לאכול קדשים שלמים וחטאת ואשם עשו מעלה יתירה שצריך להטביל הידים בארבעים סאה ואע"פ שאינן אלא סתם ידים שלא נגעו בטומאה המטמאה את כל הגוף מן התורה:

ולחטאת. ליגע במי חטאת שהן המים המקודשים באפר פרה אדומה כדי להזות מהם על טמאי מתים עשו עוד מעלה יתירה שאם נטמאו ידיו בדבר אחד מן המטמאין את הידים ולא הגוף כגון אוכלין ומשקין טמאים והספר וכיוצא בהם שגזרו חכמים לטמא את הידים בלבד אבל לחטאות אם נטמאו ידיו נטמא גם הגוף וצריך טבילה לכל גופו. וכל אלו מעלות שזה גבוה מזה הכל מדברי סופרים הן והא דנקט להו הכא גבי הלכות חגיגה לפי דקתני בסוף הלכות הרגל וקאמר שעמי הארץ מיתשבי טהורים ברגל ולא בשאר ימות השנה וזהו מדברי סופרים כדקתני בסוף פ' חומר בקודש נקט להני נמי הכא:

גמ' **ויש ידים לחולין**. בתמיה:

ולא כר"ש בן אלעזר. דרך בעיא היא אי נוקמי מתני' אליביה דוקא דאמר בפ"ח דברכות בהלכה ג' דיש נטילת ידים לחולין. וקאמר דלא היא אלא כדברי הכל היא וכו' וכדפרישית במתני':

מה. ומתמה הש"ס דמעתה אי נימא דמתני' כר"ע היא דהא דרשב"א כר"ע ס"ל דתנינן תמן בפ"ג דידים המכניס ידיו וכו' ובענין אחר לא משכחת לה שהידים תחלה הן. וזה הכל לפי הס"ד דבעי לאוקמי למתני' כרשב"א וקשיא היאך מוקמית לה כר"ע ודלא כרבנן. וקאמר דלא היא אלא מתני' כרבנן היא דתמן דס"ל ידיו שניות הן:

מה טעמון הכא וכו'. כלומר הא עיקר טעמון דרבנן הכא כדי שיהא בדל מן התרומה בלא נטילת ידים ומתוך שאתה אומר לו ידיו שניות אף הוא כבר בדל מן התרומה שהשני פוסל את התרומה להיות שלישי:

ולא מחמת משקה וכו'. כלומר ועוד וכי לא מחמת משקה גזרו על הידים להיות שניות דשמא יש משקה טופח עליהן והמשקין עושין תחלה בכל מקום ולפיכך גזרו על כל סתם ידים:

וידיו תחלה. בתמיה והיאך נאמר שנגזור עליהן להיותן אף תחלה:

קל וחומר. ועוד ק"ו מטבול יום מה אם טבול יום שהוא דבר תורה אסור לאכול בתרומה עד שיעריב שמשו אינו אלא פוסל את התרומה כדתנן בסוף מסכת זבים ידים שכל עיקר טומאתן אינו אלא מדבריהם לכ"ש הוא שנאמר אינן אלא שניות ולפסול את התרומה לשלישי:

דבר אחר כלום גזרו וכו'. וכדלעיל ואסוקי מילתא היא וכלומר אלא כדאמרן ואתיא המתניתין כרבנן:

תמן תנינן. ברפ"ב דבכורים והסוגיא היא שם עד לטמא שנים ולפסול אחד ושם הוא מבוארת:

ולקדש מטבילין כל הן דתנינן מטבילין. בארבעים סאה אנן קיימין שמטביל ידיו בהן דוקא:

והא תנינן. בברייתא:

הנוטל ידיו למקדש. כלומר למקודש ולאכלו צריך רביעית ותו לא:

כאן בידים טמאות. צריך מ' סאה:

וכאן בידים טהורות. מטומאה ומשום סתם ידים הוא נוטלן:

אפי' תימר וכו'. נמי ל"ק דכאן בקדש ממש שלמים או מקדש המקודשין חטאת ואשם צריך מ' סאה וכאן דקאמר ברביעית באוכל חולין שנעשו על טהרת קדש דלאו לכל מילי שוינהו כקדש:

ולחטאת וכו' לא שחידשו טומאה לחטאת. כלומר לא תפרש דמיירי במה שחידשו איזו טומאה שנוהגת בחטאת בלבד ובהא הוא שאמרו נטמאו ידיו נטמא גופו ולא מיירי בטומאת ידים שנוהגות אף בתרומה וקדש דלא היא דלא מיירי בחידוש טומאה אלא כך הוא שאמרו המיטמא טומאה קלה לתרומה ולקדש כגון נטמאו ידיו שאינה אלא טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין של תרומה וקדש הרי הוא כמיטמא טומאה חמורה לחטאת וניטמא נמי גופו וצריך טבילה:

ואסף איש טהור את אפר הפרה. ודריש מה ת"ל טהור והלא כל מעשיה בטהרה אלא הגע עצמך אפי' את אוספו במגריפה אמרה התורה טהור וכלומר דזה בא ללמדינו דהיאך שהוא אוסף את האפר נשאר הוא טהור. ועד אם יניח מחוץ למחנה ולבתר היא דכתיב וכבס האוסף את אפר הפרה את בגדיו וטמא עד הערב ולא מקודם וכדמפרש ואזיל:

מה אנן קיימין. ובמה הוא אוסף אם במגריפה של מתכות והלא אפי' פשוטי כלי מתכות טמאין ומטמאין מחמת אפר הפרה וחוזרין ומטמאין להאוסף מיד ואם במגריפה של עץ פשוטיהן דוקא הן טהורין אבל הכא במגריפה דהיא בכלי קבול לקבל את אפר הוא גורף וא"כ קשה וכי לאו כעומד האפר מחמת דבר טמא הוא דכלי עץ שיש בו בית קיבול מיטמא ונטמא מחמת האפר ומיד הוא מטמא:

תיפתר באוספו בנסר. רחב ואין בו בית קיבול:

ואפשר שלא ינשא עליו. בתמיה וסוף סוף נטמא מחמת נושא אפר פרה:

במלתרא עבה. חתיכת עץ עבה הרבה ואינו נרגש משא האפר עליו:
מה בין אדם טהור לחטאת לכלי ריקן הטהור לחטאת. דתנן בפ"ט דפרה מי חטאת ואפר חטאת לא יעבירם בנהר ובספינה. דגזרו משום מעשה שהיה באדם שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בספינה בירדן ונמצא כזית מן המת תחוב בקרקעיתה של ספינה והאהילו עליו ונטמאו. ולא ישיטם על פני המים. דדמי לספינה. ולא יעמוד בצד זה ויזרקם לצד זה. דנמי דמי קצת לספינה. אבל עובר הוא במים עד צוארו. עובר הוא הטהור לחטאת ובידו כלי ריקם הטהור לחטאת. ובמים שאינן מקודשין. כך שנינו שם והשתא בעי מה בין אדם וכו' כלומר מ"ש דבנושא מי חטאת ואפר חטאת גזרו משום מעשה שהיה ומ"ש דבנושא כלי ריקם הטהור לחטאת דלא גזרו ולא ס"ל כמ"ד דטעמא דלא גזרו אלא דוקא כמעשה שהיה:
א"ל. מהכא דכתיב ואסף איש טהור מה ת"ל איש אלא ליתן טהרה מעולה לאיש המעביר אותם כמי חטאת ואפר חטאת עצמו שהן טהורין:
ר' יסא בשם רשב"ל. קאמר היסט וכו' כלומר התורה גילתה לטהר טומאת משא והיסט בשרץ ולומר לך מה שטיהרתי לך כאן בשרץ טמאתי לך כאן וא"כ די שנרבה חומר טהרה באדם הנושאן אבל לא בכלי ריקם הטהור לחטא':

הלכה ו

מתני' **הטובל לחולין והוחזק לחולין**. שנתכוין לטהר לחולין ואע"ג דלחולין לא בעי כוונה לרבותא קאמר שאע"פ שנתכוין והוחזק לטהרת חולין אפ"ה אסור במעשר שני לאכילה עד שיטבול לשם אכילת מעשר וכן בתרומה לא מהני כוונת מעשר אבל לנגיעה א"צ כוונה לא לתרומה ואצ"ל למעשר:
אסור לחטאת. ליגע במים המקודשים באפר פרה:
טבל ולא הוחזק. לא נתכוין לטבילה כלל אלא לרחיצה בעלמא:
כאלו לא טבל. למעשר וכ"ש לתרומה ולקדש אבל לחולין לא בעינן כוונה כדאמרן:
גמ' **חולין צריכין כוונה**. בתמיה:
ומשני דרובא. רבותא אתא מימור לך וכו' כדפרישית במתני':
ופריך לא כן אמר ר"א. בברכות פ"ח כמנין החולין ראשון ושני כן מנין המעשר ומ"ט מחמרינן כאן במעשר:
כאן. במתני' לאכילת מעשר שני שהחמירו:
וכאן. מה דאמר ר"א למגע מעשר שאין השני עושה שלישי כמו בחולין:

הטובל סתם מותר בכולם. וכדמפרש ר' יוחנן דלא בטובל סתם ולא הוחזק כלל אמרו שהרי שנינו טבל ולא הוחזק כאלו לא טבל למעשר ומכ"ש לכולן אלא דה"ק שהיה מזוקק לכולן לאכילת מעשר ולתרומה ולקדש וע"מ כן ירד לטבול אבל בשעת הטבילה טבל סתם ולא פירש בזה הוא דאמרינן מותר בכולן דמכיון שהיה מזוקק לכולם ולפיכך ירד לטבול הוי כהחזיק לכולם ולא בעינן עד שיפרש נמי בשעת טבילה:

תמן תנינן. בפ"ח דטהרות:

מקל שהיא מלאה משקין טמאין כיון שהשיקה למקוה. שחיבר קצה אחד מן המקל במקוה אע"פ שלא הטביל כולו טהרו כל המשקין טמאין שבראשו האחר בתורת השקה דס"ל קטפרס חיבור הוא:

וחכ"א עד שיטביל את כולה. דס"ל קטפרס אינו חיבור ופליגי ר' יוחנן ורשב"ל אם פליגי נמי בטומאה חמורה כגון שנגעו בטומאה שהיא מן התורה:

מתניתא. ברייתא שהובא לעיל עודהו רגליו וכו' יכול להחזיק עצמו לכל טהרה שירצה והרי הכא באדם עסקינן וטומאה חמורה היא שמטמאה לאדם ואם ר' יהושע מודה בטומאה חמורה דלא אמרינן קטפרס חבור וא"כ הכא דרגליו משוקעות במים ואתה אומר דעדיין הוא יכול להחזיק עצמו לכל מה שירצה וכחיבור היא למקום רגליו משוקעות במים האי ברייתא דאתיא כמאן:

פתר לה. כגון באדם שאכל אוכלין טמאין וכו' דטומאתו טומאה קלה היא שאינה אלא מד"ס ואתיא כר' יהושע:

ופריך לא כן וכו'. וא"כ א"צ כוונה כלל לטומאה זו ומשני מכיון שנתן דעתו לטהרה מעולה ממנה דהא אמרינן מחזיק עצמו לכל מה שירצה ואפי' לטהרה מעולה כגון לתרומה ולקדש א"כ ודאי אין עוד צריך כוונה יותר וכלומר תנא דברייתא אשמעינן דאף שהוא צריך לטהר עצמו לטהרה מעולה ומשים לבו אפשר שנטמאתי באיזו טומאה שצריך כוונה להטבילה ועכשיו רוצה אני לטהרה מעולה יכול הוא להחזיק עצמו לכל טהרה שירצה מכיון שעדיין לא טבל אלא שרגליו בלבד משוקעות במים ובכה"ג בעי כוונה מהני לו לכל מה שירצה וכי אמרי' האוכל אוכלין טמאין וכו' גופו טהור אף כשטבל בלא כוונה היינו שלא טבל אלא מטומאה זו ואין דעתו לאיזו טהרה מעולה דזה בלאו הכי א"צ כוונה מכיון שאינו אלא טומאה קלה דמדאורייתא טהור מעליא הוא:

מתניתא. דפ"ז דמקואות פליגא על ר"ש בן לקיש דתנינן התם:

מקוה שישבו ארבעים סאים מכוונות. לא פחות ולא יותר:

וירדו שנים וכו' והשני טמא. מפני שחסר המקוה על ידי טבילת הראשון:

ר' יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים. בשעת טבילת השני:
אף השני טהור. דהמים שעל הראשון כמאן דמחברי למקוה דמו אלמא דס"ל לר' יהודה דקטפרס הוי חיבור ולרשב"ל דקאמר מודה ר' יהושע בטומאה חמורה א"כ ר' יהודה כמאן:
ועוד היא באוכל וכו'. הא נמי לא קשיא דאיכא למימר דנמי האי מתני' איירי בנטמא בטומאה קלה שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאין:
מתני'. דפ"ד דמכשירין פליגא על רשב"ל דתנינן התם צנון שבמערה נדה מדיחתו במים שבמערה והוא טהור לפי שהמים המחוברין אינן מכשירין לקבל טומאה:
טמא. דכשהעלתו מן המים נכשרו לקבל טומאה מחמת מים התלושין שעליו:
ותני עלה ר' יהודה מטהר משום ר' יהושע. דאכתי הצנון מקצתו למטה במים היא והוי הקטפרס חיבור וככולו במים מחוברים דמי וכי נדה לאו טומאה חמורה היא ואפ"ה מטהר ר' יהושע משום קטפרס חיבור:
הדא. ודאי פליגא על רשב"ל ולית לה קיום למילתיה דשמעינן בהדיא דרבי יהושע פליג אף בטומאה חמורה:

הלכה ז

מתני' **בגדי עם הארץ**. הן כמדרס הזב:
לפרושים. האוכלין חוליהם בטהרת חולין כדאמרינן בגמרא דשמא ישבה עליהן אשתו נדה וע"ה אינו נזהר בכך ומטמאין מדרס לטמא אדם ובגדים כדכתיב בנדה וכל אשר יגע במשכבה יכבס בגדיו:
בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה. חסר במתני' מעלה אחת לפי המדריגות והכי איבעי ליה למיתני בגדי פרושין מדרס לאוכלי מעשר בגדי אוכלי מעשר מדרס לאוכלי תרומה היינו לכהנים בתרומתן דחמש מעלות נשנו כאן. וכל הני מעלות מדברי סופרים נינהו שאמרו אין שמירת טהרתן של אלו חשובה שעירה אצל אלו ומתוך שהן אצלם כאלו לא שמרם גזירה שמא ישבה עליהן אשה נדה ולא נזהרו ובגדיהם טמא מדרס:
יוחנן בן גודגדא היה אוכל חולין על טהרת קדש כל ימיו. שהיה אוכלן בטהרה ונזהר בהן מכל טומאה המטמא את הקדש כאלו היו קדש:
והיתה מטפחתו מדרס לחטאת. אבל לא לקודש דקסבר חולין שנעשו על טהרת קדש כקדש דמו. ולענין הלכה מסקינן בפרק דלקמן דאחת עשרה מעלות נשנו שם בחומר בקדש מבתרומה ושש מעלות הראשונות עשאום בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש וחמש אחרונות שהן מן הכלי מצרף מה שבתוכו והלאה עשאום בקדש בלבד

אבל לא בחולין שנעשו על טהרת קדש אלא הן החמש אלו כחולין ולפיכך חולין שנעשו על טהרת הקדש אינו טמא בהן אלא הראשון והשני פוסל בהן והשלישי טהור כשאר חולין וכת"ק דמתני' דסוף פ"ב דטהרות:

גמ' **במגעות שנו**. הא דשנינו בגדיהן של אלו מדרס לאלו היינו אם נגעו בבגדיהם מיטמאין כאלו נגעו במדרס הזב והנדה וכדמפרש טעמא לקמיה ולאפוקי גופן עצמן אינן כמדרס כדקאמר לקמן:

מאיכן נטמא הבגד הזה. מדרסו של פרושין וכן שאר הנשנו במתני':

א"ל תיפתר וכו'. וגזרו חכמים שמא ישבה עליהן כשהיא נדה וכדפרישית במתני':

כמה דאת אמר תמן אין היסט בחולין ויש היסט בחולין ע"י מגע. כלומר בכל מקום ששנינו טומאת היסט כמו בפ"ה דזבים ובשארי מקומות לא מצינו שיהא נטמאות ע"י היסט הטומאה אלא ע"י מגע לפי שההיסט היא בכל מקום שהטהור הוא שהסיט את הטומאה כגון קורה שהיא מונחת על הכותל וטומאת מת או נבלה על קצה האחד וכיוצא בהן ובא הטהור לקצה השני והנידו מכיון שהניד את הטומאה שבקצה השני נטמא משום מסיט או נושא דזה הכלל כל דבר שמטמא במשא מטמא בהיסט וא"כ דבר המטמא בהיסט מטמא במשא. ולא מצינו שהטומאה המסיטה את אדם הטהור שתטמא אותו אלא בזב בלבד כדאמרי' בשבת בפ' ר"ע ואין מתטמא במשא או בהיסט אלא האדם בלבד ולא הכלים אלא דוקא במגע הוא דמתטמאין והא דנקט הכא אין היסט בחולין לאו דוקא דלא מצינו שום טהרה שתתטמא ע"י היסט כדאמרן אלא משום דבעי למימר ויש היסט בחולין ע"י מגעו וכלומר שאפילו חולין מתטמאין ע"י מגע טומאה השייכין להן כגון שני שנגע בראשון שנקרא פסול לפי שאינו מטמא עוד לשלישי בחולין:

ודכוותה אין משא בחולין. שאין מתטמאין ע"י משא:

ויש משא וכו'. אם דבר הניטמא במשא תטמא את החולין במגע כמו דאמרינן בדבר הנטמא ע"י היסט זהו כוונת הבעיא. ופשוט הוא למאי דאמרן ונלמד מכללי הטומאה האמורות במקומות הרבה שכל דבר המטמא בהיסט מטמא במשא ואם האדם הנטמא במשא נגע בחולין ודאי מטמאן כדין כל הנוגע באחד מן הטומאות שבתורה:

ישבה על הכסא. נדה שישבה על הכסא ונגעה בו מהו ומתמה הש"ס מה נפשך אם במשא וכו' ומאי תיבעי ליה:

כמה דאת אמר וכו'. כלומר הכי קא מיבעי ליה אם כמה דאת אמר גבי משא בעינן עד שינשא רובו כדשנינו בפ"ד דזבים ה"נ נימא ודכוותה במגע עד שיגע ברובו ולא איפשיטא הכא:

גופו של פרוש וכו'. אי נימא דגם גופו משוינן כמדרס הזב לתרומה או דלמא דוקא בבגדיהן גזרו ולא בגופן:

התיב ר' יוחנן והא תנינן וכו'. כלומר דמההיא מתני' דפ"ז דטהרות יכולין למיפשט להא דתנינן שם המניח עם הארץ בתוך ביתו לשמרו בזמן שהבעל הבית רואה את הנכנסין ואת היוצאין אין טמא אלא האוכלין והמשקין וכלי חרס הפתוחין דחיישינן שמא נגע בהן השומר שהוא עם הארץ אבל וכו' טהורין שאין ע"ה עצמו עושה משכב ומושב ואינו מטמא בהיסט שלא גזרו אלא על טומאת מגעו בלבד ואם אינו רואה וכו' כדמייתי הסיפא לקמן קתני מיהת שהמשכבות ומושבות וכו' טהורין והשתא אם תימר שעשו גופו כזב אצל התרומה אפי' אלו יהיו טמאין:

תיפתר בעם הארץ אצל הפרוש ולית ש"מ כלום כלומר בענין נגיעה של ע"ה למה שהוא של פרוש וכי קא מיבעיא לן בפרוש אצל התרומה הוא דקא מיבעיא לן אם החמירו בתרומה שיהיה גופו של פרוש כזב וחיישינן משום היסט:

כן אמר ר' יוסי רבי. ר' יוסי היה רבו של ר' מנא כדאיתמר בהרבה מקומות דכל מה דאנן קיימין כהאי דינא בתרומה הוא אנן דקיימין ותדע לך שהיא כן דע"ה עצמו אינו מטמא בהיסט דהא תנינן תמן בהסיפא ואם אינו רואה לא את הנכנסין ולא את היוצאין אפילו מאובל אפי' אינו יכול להלך אא"כ מובילין אותו ואפי' כפות וקשור הכל טמא דלא מטמאינן להו משום ע"ה גופיה אלא דחיישינן שמא נכנס שם נכרי או אשה נדה וישבה והסיטה וטימחה את הכל וכלום אמרו טמאים הכל אלא משום היסט ואלו ברישא טהורים אלו אלא דש"מ דאין ע"ה עצמו מטמא משום היסט דעל גופו לא גזרו שיהא כזב וה"ה דעל גופו של פרוש לא גזרו:

לא כן וכו'. סיומא דמילתא היא וכלומר ועוד וכי לא כן אמר ר' יוחנן בהדיא לא חצצות לא דבר שגזרו משום חציצה ולא היסטות ולא רה"י וכלומר דלא מחמרינן בתרומה משום ספק רה"י יותר מבחולין ולא משום ע"ה עצמו גזרו בתרומה אלא בבגדו הוא דאמרו וכטעמא דאמרן:

גופה של תרומה מהו וכו'. לענין אם נגעה התרומה בעצמה לקדש אם גזרו נמי בכה"ג:

נישמעינה מן הדא. ברייתא החותך שפופרת של קדש. שחתך שפופרת להצניע בה את הקדש החותכה והמטבילה טעון טבילה מקודם אלמא דטהרת קדש חמירא היא ופריך על גופה דהברייתא ניחא חותכה טעון טבילה מקודם שצריך ליגע בה אלא מטבילה אמאי ויכריכנה בסיב שאינו מקבל טומאה ויטבילה וא"צ ליגע בה:

תיפתר בשחתכה. מתחלה על מנת להטבילה הוא בעצמו וכשצריך טבילה בשביל שחותכה לא מהני ליה הטבילה להטביל את השפופרת דשמא לא נשמר מטהרת הקדש אח"כ וטעון עוד טבילה:

גופו של קדש וכו'. אם נגע במי חטאת ובאפר חטאת מהו:

נישמעינה מן הדא. ברייתא שני לגינין וכו' שניהן טהורין וכמו דטהור בשל קדש ושל תרומה שנגעו זה בזה אע"ג דקדש חמירא כך בשל קדש ושל חטאת ואכתי לא מסיים למילתא עד דמקשי עלה דהא מתני' פליגא על האי ברייתא דהא תנינן בפ"י דפרה לגין של חטאת שנגע בשל קדש ושל תרומה של חטאת טמא דקדש ותרומה טמאין הן אצל חטאת ושל קדש ושל תרומה טהורין ואע"ג דלא אייתי להאי מתני' בהדיא משום שהיו בקיאין ויודעין המשניות:

עשה את הטהור לחטאת וכו'. כלומר דאיכא למימר דמיירי שעשה הטהור לחטאת והסיט ברוקו או בשכבת זרעו של הטהור לתרומה וניטמא ע"י כך דהטהור לתרומה נקרא טמא אצל חטאת ולעולם בלגינין של זה ושל זה שנגעו זה בזה לא חיישינן למידי וכהאי ברייתא והשתא ניפשוט דהיא טהור תרומה אצל הקדש והיא טהור לקדש אצל חטאת דחד דינא אית להו וכמו דהתם בלגינין שניהן טהורין ה"נ אם בשני לגינין הן שניהן טהורין:

הדרן עלך אין דורשין בעריות

פרק ג

הלכה א

מתני' **חומר בקדש מבתרומה**. אחת עשר מעלות עשו חכמים לקדש יותר על התרומה כדקחשיב בפרקין וכבר פירשתי במתני' דסוף פרק דלעיל דשש מעלות הראשונות עשאום בין לקדש ובין לחולין שנעשו על טהרת הקדש וחמש אחרונות לא עשאום אלא לקדש בלבד וטעמא דבאלו האחרונות לית בהו דררא דטומאה דאורייתא:

שמטבילין כלים בתוך כלים בתרומה. אפילו הכלי הגדול שמטבילין בתוכו טהור הוא מטבילין בתוכו כלים הטמאים לתרומה:

אבל לא בקדש. אם הכלי הגדול טהור הוא אין מטבילין בתוכו כלים טמאים לקדש וטעמא גזירה שמא יהיה פי הכלי צר ולא יהיה בו כשפופרת הנוד והרי אינו מעורב למקוה הוא דהא תנן בפ"ו דמקואות עירוב מקואות כשפופרת הנוד ונמצאו הכלים שבתוכו כאלו טבלו במים שבכלי ולא במקוה. אבל אם היה הכלי הגדול טמא מטבילין

בתוכו כלים אפי' לקדש דמגו דסלקא טבילה לכולא גופיה דמנא סלקא להו נמי לכלים דאית ביה:

אחוריים ותוך ובית צביעה. הא דאמרי' דיש חילוק בין אחוריים דכלי ובין תוכו ובית צביעה וזהו בית אצבע שבעובי שפתיו שאוחזין בו דקי"ל כלי שנטמא אחוריו במשקין אחוריו טמאין תוכו ואוגנו ובית צביעתו טהורין המשקין שבתוכן משום דטומאת משקין לטמא כלים אינה אלא מדרבנן וזהו דוקא בתרומה אבל לא בקדש שבקדש אם נטמאו אחוריו נטמא הכל וגם תוכו ובית הצביעה:

הנושא את המדרס נושא את התרומה. כאחד הואיל ואין הנושא נוגע בתרומה ולא התרומה נוגעת במדרס הזב. אבל לא את הקדש אע"פ שלא נגע בו ומשום מעשה שהיה כדפרישית בפרק דלעיל בהלכה ה' ולא גזרו אלא במדרס ובקדש כמעשה שהיה וזהו לכתחלה דוקא אבל אם עבר ונשא הואיל ולא נגע בקדש הרי הקדש טהור:

בגדי אוכלי תרומה. אף על פי שהן טהורין ונזהרין מן הטומאות אפי' כן עשו אותן כמדרס לקדש כדתנן בסוף פרק דלעיל:

לא כמדת הקדש מדת התרומה. בטבילת הכלים לענין חציצה:

שבקדש. אם הכלי יש בו קשר וצריך להטבילו מתיר את הקשר שלא יהא חציצה ומנגב אם לח הוא שלא יהיה לחלוחיתו חוצץ ומטבילו ואח"כ קושרו כבתחלה:

ובתרומה אם ירצה קושרו. כלומר מניחו כשהוא מקושר ואחר כך מטבילו דבתרומה אין בכך כלום:

גמ' **ר' חייה בשם ר' יוחנן**. קאמר טעמא שהחמירו בקדש יותר מבתרומה מפני שאוכלי תרומה הכהנים זריזין הן ומאליהן הן נזהרין אבל אוכלי קדש שניתנה אף להבעלים כגון קדשים קלים אינן זריזין הן:

והדא היא מעלה. בתמיה אלו דבר שהוא שוה בזה ובזה והייתי אומר טמא בזה וטהור בזה ודא היא מעלה שפיר היה מפני שעשו מעלה בקדש יותר מבתרומה אבל כשאתה אומר שהטעם שבקדש אינן זריזין כמו האוכלי תרומה א"כ לאו משום מעלה דאיכא בקדש וקשיא אמאי חשבו לזה בהני מעלות שבקדש יותר מבתרומה:

א"ל תיפתר במזוקק לקדש. כלומר לעולם דעיקר טעמא שאמרו אין מטבילין כלים בתוך כלים לקדש מפני שאוכלי קדש אינם זריזין כמו כהנים אוכלי תרומה והא דקא חשיב לה במעלות הקדש תיפתר כגון שהוא מזוקק לאכילת קדש שאין לו לאכול עכשיו אלא קדש והשתא שפיר הוא דקחשיב לה במעלות שבקדש שהרי מה שאמרו כהנים זריזין הם אינו אלא משום שנוהגין לאכול בתרומה ורגילין הן בזריזות בשמירת טהרה וכשהן

מטבילין כלים רואין שתהא הטבילה כתקנה ולפיכך נמי אומר שמטבילין כלים בתוך כלים לתרומה שזריזין הן לראות שתעלה הטבילה אף להכלי הנתון בתוך הכלי וזה שהוא מזוקק לקדש שאין לו לאכול ד"א מסתבר' הוה שהוא ג"כ רגיל בטהר' וזריז הוא כמו אלו אוכלי תרומה ואפ"ה אין מטבילין כלים בתוך הכלי' לקדש א"כ ע"כ משום דמעלה עשו בקדש:

אם היה דבר טמא כבד כליטרא. אם היה הכלי טמא כבד כמו ליטרא אחת אין מטבילין אותו בתוך הכלי וכלומר דמפרש טעמא שאין מטבילין כלים בתוך כלים לקדש היא מפני כבידו של הכלי הפנימי מכביד על החיצון ואיכא חציצה ואם היה כבד כמו ליטרא אז אין מטבילין אותו בתוך הכלי:

אבא שאול אומר וכו' וגרגותני. הוא סל גדול. ובתוספתא רפ"ג לא גריס כן וגריס בקדש נותן לתוך הסל או לתוך הגרגותני ומטביל אבא שאול אומר כך היו עושין בתרומה אבל לא בקדש:

שניהן אמרו דבר אחד. בענין טבילה דחיישינן משום חציצה היכא דאיכא למיחש שלא באו המים לשם:

דתנינן תמן. בפ"ח דמקואות האוחז באדם ובכלים ומטבילן טמאים דבמקום אחיזתו לא באו המים:

וכשהוא מדיח את ידיו. בתחלה במים טהורין לפי שהמים שעל ידיו מתחברין למי המקוה ואין כאן חציצה:

ר"ש אומר. אעפ"כ צריך שירפם כדי שיבא בהן המים ולא סגי בהדחה בלבד והיינו דקאמר שניהן אמרו דבר אחד דכמו דאבא שאול חייש לכבידו של כלי שלא יהא חוצץ ולא מהני לומר שידיח בתחלה הכלי הפנימי במים כך לר"ש דלא מהני הדחה:

אמר רבי יוחנן. הדר אמר ר' יוחנן מסתברא היא לומר דאפי' כן לאו ממש דבר אחד הוא שאמרו אלא דר' שמעון יודה לאבא שאול שכבידו של כלי חוצץ אבל אבא שאול לא יודה לר"ש דלא תהני הדחה במים בתחלה דאיכא למימר כי קאמר אבא שאול אין מטבילין כלים בתוך כלים אף בסל וגרגותני וטעמא דכבידו של כלי חוצץ היינו בשלא הדיח אבל אם הדיח להכלי הפנימי במים תחלה מהני:

מתניתא. דקחשיב להא דכלים בתוך כלים במעלות הקדש דר"מ היא דקאמר לקמן שלש עשרה מעלות בקדש והיינו י"א מעלות דשנינו בפרקין ועוד הא דשנינו בפרק דלעיל נוטלין לידים וכו' ולתרומה אבל לקדש מטבילין וכן להא דשנינו שם טבל והוחזק לתרומה אסור לקדש וחשיב להו נמי במעלות:

אבל דברי חכמים עושין כן. להטביל בסל וגרגותני אפי' בקדש. וכתנא קמא דהתוספתא שהבאתי לעיל:

שאין בית צביעה וכו'. להא דתנינן במתניתין אחורים וכו' מפרש לפי שלא חילקו בין אחורים ובית צביעה לתוך הקדש שכלי קדש כולן דין תוך להן וכמו שאם נטמא תוך הכלי הכל טמא כך בכלי קדש אפי' נטמאו האחוריים הכל טמא:

מעשה וכו'. ונתנו לבם לפלפל בתחלה כמה מעלות בקדש והטעם שהתחילו בזה לפי שכל עיקר של עיבור השנה היא כדי לשמור זמן הפסח כדדרשינן משמור את חדש האביב וכו' וצריכין לזכור הלכות אכילת הקדש ואכילת הפסח וכיצד נזהרין בו ואע"פ שאלו התנאים רובן היו אחר החורבן לזכר עשו כן לזכור זמן אכילת הפסח כדמצינו בהרבה מקומות מכיוצא בזה:

ר"מ אומר שלש עשרה. טעמיה כדלעיל:

שתים עשרה. קחשיב י"א דפרקין וחדא מפרק דלעיל דלקדש מטבילין ואידך דהוחזק לא קחשיב משום דההיא אף בתרומה כן דהוחזק למעשר אסור לתרומה:

שימשתי את ר"ע עומדות וכו'. כלומר הרבה יותר ממך שימשתי אותו ולא שמעתי זה ממנו:

אלכסנדרי לא מתו הוא. כמו לא מטו הוא כלומר ודאי דבריו כן הן דלא מטו דבריו מדברי ר"ע וקראו אותו אלכסנדרי על שם שהיה משם:

ועמדו משם בנשיקה ובאהבה ובחיבה. והראו חיבתן דכל מאן דלא הוה ליה גולתא חבריה קטע פלגא וכו'. ולמה הוון עבדין כן בפעם הזאת משום דהוון כולהון דרשין בשעתא ההוא להדין פסוקא מן שבעה פנים שכל אחד ואחד היה דורש לו פנים בפרשת אשירה נא לידידי וגו' ויש בענין זה ג"כ שבעה פסוקים וכל א' ואחד משבעה זקנים הללו היה דורש פנים אחד הרי שבע שבע אפין ומפני שתחלת ענין הפסוקים מדבר בידידות הכרם והן היו יושבין בכרם כדאמרי' כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה דרשו בזה הפסוק ובפסוקים שלאחריו באותו הענין ולפיכך עשו זה להראות ידידות ואחוה ביניהן:

וקלסין לאחרייא. והיו משבחין לאחר כלומר לאחד שהיה שם וכמו איל אחר וממנין השבעה זקנים והוא דרש מה שמצא פנים למקרא הזה והוטב בעיניהם ואמרו עליו שר"ש בן יוחי הוה דהוא סתם ר' שמעון:

ולמה הוון דחקין מעתה הדא מילתא. דעיבור השנה משום דהוון דרשין מימר לאלו סמיכות המקראות אלהי מסכה לא תעשה לך וכתיב בתריה את חג המצות תשמור שיהא בזמנו ולפיכך צריך לפעמים לעבר את השנה ואמרין וכו':

מי אתו מיזלי. כשרצו להלוך ממקום שהיו מתאספין אמרין באו ונעשה מעשה להראות זכרון שעשינו והיה שם חד כיף דשייש. כיפת אבן של שייש והיה כל אחד ואחד נוטל חד מסמר של ברזל וקבע בתוכו ונעשה להם נס שהיה יורד ושוקע כהדין לישת עיסה אחת ועד כדון מיתקרי להאי כיפא כיפא דמסמרא:

בית צביעה שאמרו. במתני' בכל מקום שהוא בין בחלק הפנימי של הכלי בין מבחוץ כדרך שנקיי הדעת עושין לאחוז בו ולא בהכלי עצמו:

איפשר לומר בנגוב. כלומר אין לומר שהוא נגוב לגמרי וכי אפשר לומר כן שהרי אין סתם ידים מיטמאות בנגוב וליכא למיחש למידי לטמא אף בקדש:

אבל. כלומר באמת א"א לומר ג"כ במלוא הכלי משקה שהרי מכיון שנגע בו טימאוהו דאם מלא משקה הוא אינו יכול ליזהר שלא ליגע במקום המשקה ומאי קא משמע לן פשיטא דחוששין אף בבית הצביעה של הכלי:

אלא כי אנן קיימין. שהוצרכו לומר לחשוש לבית הצביעה בקדש במלוכלך ידו או הבית הצביעה במקצת במשקה שבזה אמרו לחשוש אף לבית הצביעה:

כמשקה בית מטבחייא. דתנינן בפ"ח דעדיות שהדם והשמן שהם בבית המטבחיים שבעזרה טהורין הן וכמה דאת אמר תמן גבי משקה בית מטבחייא דדוקא במקומן בעזרה טהורין הן אבל אם יצאו לחוץ טמאין וכדר' יהושע בן לוי דלקמן:

וכה. והכי נמי בענין משקה שעל בית הצביעה במקום שאמרו טהורין דוקא כשהן במקומן אבל טמאין במקום אחר אם ירדו מבית הצביעה ולהלן:

רבי סימון בשם ריב"ל וכו'. לפי שלא טיהרו אותן אלא במקומן בעזרה:

והא תנינן. בברייתא משקה וכו' בקדושתן הן ואינו מטמאין:

אמר ר' יוסה קיימה ר' סימון. הוא בעצמו תירצה ור' חיננא אמר שר' סימון בשם ריב"ל תירצה דברייתא מיירי כשיצאו חוץ לעזרה וחזרו וקמ"ל דבקדושתן הן אע"פ שנשתהו מעט מבחוץ:

ניטמא משקה העליון. שבבית המטבחייא והיה שותת ויורד לחוץ:

חד אמר. מה שבמקומו טהור ומה שירד למטן לחוץ טמא שלא טהרו אלא אותו שבפנים ואחרינא אמר הואיל והוא בא מכח טהרה שמן מבפנים שותת הוא ויורד אף מה שבלמטן בחוץ טהור:

הדא דאת אמר. שמשקה בית מטבחייא טהורין מלקבל טומאה דוקא שנטמאו באוכלין שאינה אלא מדרבנן אבל אם נטמאו בשרץ שהיא טומאה מדאורייתא אף משקה בית מטבחייא טמאין:

תמן תנינן. בפכ"ה דכלים כל הכלים וכו'. כדפרישית במתני':
ר' טרפון אומר לעריבה גדילה של עץ. בה אמרו שיש לה בית צביעה ולפי שבעריבה גדולה יש הפרש בין בית הצביעה לאחוריים שאם יש משקין באחורי העריבה וידיו טמאות אותו בבית הצביעה ואינו חושש שמא יגע במשקין שבאחוריים ויחזרו ויטמאו את העריבה:
ר"ע אומר לכוסות. אף לכוסות יש להן בית הצביעה:
ר"מ אומר לידים טמאות וטהורות. לשתיהן אמרו שיש דין בית הצביעה לטמאות כדאמרן ולטהורות כדמפרש ר' יוסי דקאמר לא אמרו אלא לידים הטהורות בלבד כיצד היו ידיו טהורות ומשקה טופח עליהם ואחורי הכוס טמאים ואחזו בבית צביעתו אינו חושש שמא נטמאו משקין שעל ידיו באחורי הכוס ויחזרו ויטמאו את הכוס אבל כשידיו טמאות ס"ל לר' יוסי דחיישינן שמא לא יהא נזהר כל כך ויגע בכוס עצמו:
וכר' מאיר וכו'. השתא מפרש מה דפשיטא לן ומה דאיכא למיספק לכל חד וחד דלר"מ דקאמר לידים הטמאות נמי אמרו יש בית הצביעה ואם היו ידיו טמאות ואחורי הכוס טהורין:
משקה לחוץ ע"ג הכוס. כלומר ויש משקה לחוץ ע"ג הכוס שהוא באחוריו ואחזו בבית צביעתו בהא פשיטא לן:
שאין משקה מיטמא מן היד לטמאה את הכוס. כלומר שאין חוששין שמא נגע בידיו הטמאות במשקה שבאחורי הכוס ועכשיו יטמאו המשקין מן היד לטמא את הכוס דמכיון שאחזו בבית צביעתו אין חוששין לכך:
כשם וכו'. אלא הא דקא מיבעי לן אליבא דר"מ אי נימא כשם שאין חוששין שהמשקה מיטמא מן היד לטמא את הכוס משום דאמרינן לא נגעו ידיו הטמאות במשקה שבאחורי הכוס כך אין חוששין נמי בזה ולומר שהמשקה מיטמא מן היד לטמא ככר במקום אחר וכלומר דכשם שתולין שלא נגעו ידיו הטמאות בהמשקה שבאחוריו לענין לטמא את הכוס כך אנו תולין לענין לטמא הככר במקום אחר או דילמא דוקא לענין הכוס עצמו הוא דמקילין לתלות ולומר כן דמכיון שאחזו בבית צביעתו נזהר הוא שלא ליגע באחוריו במקום המשקה אבל לענין מקום אחר אפשר שאינו נזהר כל כך ושמא נגע אחר כך במשקה שבאחוריו ומטמא המשקה מן היד אם נגע בככר שבמקום אחר:
נשמיעינה מן הדא. ברייתא משקין טהורין נתונין בקרקע נגע בהן ככר טמא טימאן. ובתוספתא דכלים בב"ב בפרק שלישי נשנו מדינים אלו וקצתם בנוסחא אחרת. קתני מיהת שאם נגע בהן ככר טמא טימאן ולאיזה דבר טימאן לא לטמא ככר במקום אחר

כלומר ודאי דלענין לטמא אחרים נמי טימאן שהמשקין הטמאין לעולם תחלה הן ומטמאין לאחרים ודייקינן מדקתני נתונין בקרקע מפני שהן ע"ג הקרקע הא ע"ג הכוס לא והיינו שהמשקין נתונין באחורי הכוס אם נגע ככר או איזה דבר טמא בכוס או בבית צביעתו אין חוששין שמא נגע במקום המשקה שבאחוריו או על גביו דהיינו אחוריו ואינו מטמא למקום אחר ש"מ דלענין לטמא למקום אחר נמי לא חיישינן שמא נגע במקום המשקה כמו שאין חוששין לענין לטמא את הכוס:

אלא משקה וכו'. כלומר אלא דאכתי איכא למיבעי לאידך גיסא שהמשקה נתון על גב היד וידיו טהורות ואחזו להכוס בבית צביעתו ואחורי הכוס טמאין אי נימא דאפילו כן אין משקה מיטמא מן הכוס לטמא את היד וכלומר דכאן נמי לא חיישינן שמא נגע באחורי הכוס שהן טמאין וטימאו למשקה שע"ג היד לטמא את היד:

נישמעינה. לזה מן הדא דתנינן בסיפא שם משקין טמאין נתונין בקרקע נגע בהן ככר טהור ניטמא:

לא אמר אלא ככר הא יד לא. כלומר מדלא קתני רבותא טפי דאפי' ביד משכחת לה והיינו במשקין טמאין שנתונין על אחורי הכוס ואחזו בבית צביעתו ניטמא היד שמא נגע במקום המשקה ומאי אמרת דאי בכה"ג לא חיישינן כדקאמרינן לעיל א"כ מינה נמי שמעינן איפכא דאם ידיו טהורות ומשקין נתונין ע"ג היד ואחזו בבית צביעתו אין חוששין שמא נגע באחורי הכוס שהן טמאין וכדי לטמא את המשחה שע"ג היד לטמא את היד כללא דמלתא דבכל מקום דאיכא למיתלי שמא לא נגע היד בטומאה תלינן הואיל דטומאה זו אינו אלא מדרבנן:

וכר' יוסי וכו'. השתא מהדר למישקל ולמיטרי אליבא דר' יוסי דאמר לא אמרו להקל בענין אחזו בבית הצביעה אלא לידים הטהורות בלבד ואם היו ידיו טהורות ואחורי הכוס טמאים ומשקה נתון ע"ג היד ואחזו בבית צביעתו בהא פשיטא לן שאין חוששין שהמשקה שע"ג היד מיטמא מן הכוס והיינו מאחוריו וכדי לטמא את היד דהיינו הא דאמר ר' יוסי דלזה הקילו ואמרו יש להם בית צביעה ולומר דתולין שלא נגע אלא בבית צביעתו ולא נגע באחורי הכוס:

וכשם וכו'. אלא הא דקא מיבעיא לן אליבא דר' יוסי כדמיבעיא לעיל אליבא דר"מ אם לענין לטמא ככר במקום אחר נמי תלינן לקולא כשם דתלינן לענין הכוס לטמא את היד:

נישמעינה מן הדא וכו'. וכדפרישית לעיל:

אלא משקה וכו'. לעיל קא מיבעיא ליה אם משקה נתון ע"ג היד וכו' וזהו אליבא דר"מ והכא דקאי אליבא דר' יוסי דס"ל לא אמרו בית צביעה אלא לידים הטהורות מיבעי ליה

אם משקה נתון ע"ג הכוס והיינו אחורי ואחזו וכו' אם אפילו כן אמרינן נמי לאידך גיסא הכי. ופשיט ליה נישמעינה וכו' דקתני בהדיא ניטמא:

הנושא את המדרס וכו' מפני מעשה שאירע וכו' ופקקה בסנדלו. והיה טמא מדרס:

ויש מהן וכו' טהור. בנושא את המדרס דלא אמרו אלא דלא ישא לכתחלה ובדיעבד טהור שהרי לא נגע במדרס:

לית הדא אמרה וכו'. וכי לא שמעינן מהכא למיפשט בעיין דסוף פרק דלעיל אם עשו גופו של אוכלי תרומה כזב אצל הקדש או דילמא דוקא בבגדיהן הוא דאמרו ומהכא איכא למיפשט דאין תימר אפי' בגופו עשו אותו כזב א"כ מן הדין ראוי להחמיר כאן אפי' בדיעבד שאפי' עבר ונשא יהא טמא (דנושא המדרס הרי הוא כאלו מאוכלי תרומה שבתרומה מותר לישא מדרס עמה כל זמן שלא נגע בה):

א"ל תיפתר במזוקק לקדש. כלו' דאיירי שרגיל לאכול קדש וזריז בה כדפרישית בריש הלכה ובו לא גזרו בדיעבד שנזהר שלא יגע בקדש ולא מצינו למיפשט מהכא בעלמא:

שלא כמדת הקדש וכו' שבקדש מתיר את החוטין. מהקשר וכו' כדפרישית במתני' וטעמא דכהנים אוכלי תרומה זריזין הן והן חצין חולקין אותה להקשר וכלומר שפותחין בכל מה שיכולין כדי שיבואו המים בה ואוכלי קדש אינם זריזין לעשות כך לפיכך צריך שיהא מתיר הקשר לגמרי ומנגב ומטביל ולא סמכינן על שיפתח את הקשר מעט:

הלכה ב

מתני' **כלים הנגמרי' בטהרה**. שעשאם חבר ונזהר בהן וגמרן בטהרה אע"פ כן צריכין טבילה לקדש ומשום דחיישינן שמא נפל רוק מפי עם הארץ ונגע בהן בשעת מלאכה ועדיין הוא לח לאחר שנגמר ואז מטמא כדתנן בפ"ז דנדה הזוב והרוק מטמאין כשהן לחין לפיכך הצריכוהו טבילה לקדש ואינו טעון. הערב שמש אבל לא לתרומה:

הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש. אם היו פירורין של אוכלין הרבה בהכלי ונגע בהן הפוסל את הקדש ואת התרומה כגון טבול יום או איזו טומאה והן אינן נוגעין זה בזה אפי' אם לא נגע אלא באחת מהן נטמא כל מה שבכלי לקדש אבל לא לתרומה. ואף על פי שכל אלו המעלות מדבריהן הן מכל מקום למעלה זו יש רמז ואסמכתא מן הכתוב שבתורה כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת מכאן אמרו חכמים כל מה שבכף הרי הוא כגוף אחד ואפילו כלי שאין לו תוך כגון שהיו צבורין על גבי הלוח או ע"ג העור אע"פ שאין נוגעין זה בזה כולן כאחת הן לקדש:

הרביעי בקדש פסול. שהשלישי פוסל לרביעי בקדש והחמישי הוא טהור:

והשלישי בתרומה. שני פוסל לשלישי בתרומה והרביעי הוא טהור:

ובתרומה. הדין הוא שאם נטמאת אחת מידיו באיזו טומאה שהיא מדבריהם כגון אוכלין ומשקין טמאין וכיוצא בהן שאין מטמאין את הידים ולא את הגוף היא טמאה וחבירתה טהורה אפילו נגעה ידו הטמאה בידו האחרת והיא נגובה טהורה שאין היד מטמא את חבירתה לתרומה ובקדש אם נגעה בידו השניה מטביל שתיהן שהיד מטמא את חבירתה לפוסלה בנגיעה ואם יש משקה לחלוחית ביד הטמאה מטביל שתיהן אע"פ שלא נגעה יד הטמאה בשניה וכן פוסל אם נגע ביד חבירו לקדש אבל לא לתרומה. והרי עוד ארבע מעלות בקדש שנשנו כאן כבר פירשתי לעיל בתחלת הפרק שעד המעלה הכלי מצרף וכו' נוהגין אף בחולין שנעשו על טהרת הקדש ומן הכלי מצרף ואילך אינן נוהגין אלא בקדש בלבד:

גמ' **שלא נתתי דעתי לשמרה**. שלא יארע בו איזה טומאה שלא מדעתי. כמה גדולים דברי חכמים וכו'. אשמא ניטמא ולאו אדעתיה:

וקשרתי בפי. ולא הייתי טבולה לנדתי ויש לחוש שמא בשעה שנגמרה המטפחת עדיין היה לח ורוק הנדה מטמא:

החותך משפופרת הקדש וכו'. הובא זה לעיל סוף הפרק:

עד כאן. מהמעלות דקחשיב מיירי בקדש ומקדשי קדשים:

מכאן ואילך בחולין וכו'. כלומר הן ג"כ בכלל דס"ל בענין המעלות שנחשבו מכאן ואילך חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמי ולא בהמעלות שנחשבו ע"כ שאינם אלא בקדש בלבד:

מעדותו של ר"ע היא. האי מעלה דהכלי מצרף וכו' הנשנה במתני' ר"ע דעדיות היא דתנינן תמן רפ"ח דעדיות על הא דקתני שם ברישא העיד ר"ש בן בתירה על אפר חטאת שנגע טמא במקצתן שטימא את כולן לפי שהכלי מצרפן כאלו הן גוף אחד ועלה קתני הוסיף ר"ע וכו' וכדמפרש ואזיל והוסיף ר"ע באלו שאפילו אין מונחין בכלי שיש לו תוך מצרפן כדפרישית במתני':

יודעין היו. בלאו עדותו של ר"ע שכלי שרת מחברין מה שניתן לתוכן להיות נחשבין כאחד ומה בא ר"ע להעיד על שירי מנחות וכו' והסלת דקאמר לאשמעינן שאפי' היא משירי מנחות הכל כא' נחשב לענין שאם נגע במקצתו שפסל את כולו:

מפני מה אמרו וכו'. דבשלמא עשרון של מנחה צריכה היא כולה אלא שירי מנחות מ"ט:

מפני שנזקקו לכיליין. הואיל ונזקקו בתחלה לכלי שרת להשימן בתוכן והכלי מחברן:

יודעין היו וכו'. גם זה היו יודעין שהכלי מחבר אף לשירי מנחות ומה בא להעיד על אינך דקאמר הקטרת וכו' דאע"ג דלאו אוכלא ולאו בני קבולי טומאה נינהו קמ"ל דתיבת הקדש מכשרתן ומשוויהו מוכשרין לקבל טומאה:

ניחא סלת וקטרת ולבונה. אלא גחלים בתמיה הא מה שנשתייר הי' מכבדן לאמה כדלקמיה:

תיפתר בגחלים של יה"כ וכו'. כדתנן בפ"ד דיומא בכל יום היה חותה בשל כסף וכו' בכל יום היה חותה בשל ארבעת קבין ומערה בתוך של שלשת קבין והיום חותה בשל שלשת קבין ובה היה מכניס אבל בגחלים שבכל יום לא כהאי דתנינן בתמיד פ"ה נתפזר ממנו כקב גחלים. כשעירה לתוך של שלשת קבין והיה מכבדן לאמה ובשבת שאסור לכבות היה כופה עליו פסכתר סיר גדול:

אמר ר' מתניה. לעולם בגחלים שבכל יום ושנשתיירו קודם שהיה מכבדן לאמה דוכי סולת וכו' יש להן שיעור שלא יתקדשו אצל זה לענין חיבור דאיירינן ולאו אמרינן דהטעם לשירי מנחות מפני שנזקקו לכליין בתחלה והכא נמי בגחלים מפני שנזקקו לכליין בהמחתה שהיה חותה בתחלה ואף מה שנשתייר הכלי מחברן:

קומץ מנחה מהו שיקרב בשני כלים. וקס"ד דהכי קא מיבעיא אם היה בכלי אחד וחלקו להקריבו בשני כלים:

התיב ר' חנן. מאי קא מיבעיא ליה והא תנינן הכלי מצרף וקס"ד דלענין הקרבה קאמר ואין תימר שקומץ קרב בשני כלים אע"פ שהקדישו בכלי אחד קשיא וליידא מילה תנינן הכלי מצרף לאיזה דבר ליבעי צירוף הרי יכול לחלקו ולהקריבו בשני כלים וא"כ לא יהא זה אלא כמי שחלקו בידים להקריבו בשני כלים אלא לאו דה"ק הכלי מצרף שאפילו נחלק לשנים מצרף למיחשביה כאחד ומקריבו באותו כלי אחד וא"כ ש"מ שאין לחלקו להקריבו בשני כלים:

אמר ר' אלעזר מדרומייא. מהא לאו ראיה דהרי לא כן אמר ר' יוסי וכו' לעיל דטעמא שאמרו שירי מנחות מחברין את עצמן מפני שנזקקו לכליין בתחלה והכא נמי הא דקתני הכלי מצרף בשנזקקו בתחלה בכלי אחד ועלה הוא דקתני הכלי מצרף שאע"פ שלאח"כ נחלק לשנים הכלי מצרפן וכי קא מיבעיא ליה לר' בון בר חייה בשלא נזקקו בתחלה בכלי אחד אלא שבתחלה נתנו להקומץ בשני כלים ומהו שיקריבו כך:

אמר רבי מתנייה וכי סלת וכו' לא בכמה כלים הן קרבין. בתמיה והרי סלת בתחלה נותן עשרון בכלי וקומץ ונותן בכלי שרת אחר וכן הקטרת נותנה בבזך מתוך הכלי. וחופן

מזה וכן הלבונה שנתונה אח"כ מתוך הכלי על המנחה להקריבה והגחלים מהמחתה שחתה מעל המזבח למחתה אחרת כדתנינן והובא לעיל:

ואת אמר הכלי מצרף. ולענין מאי יהא הצירוף אלא דלא כדסלקא אדעתך דלענין הקרבה קאי דלא איירינן אלא לענין טומאה שאם נגעה באחד מהן הכלי מצרף ונטמאו כולן כדקתני בהאי מתני' דעדיות והכא נמי הכלי מצרף דקתני במתני' לענין טומאה מתפרשא:

כהנא שאל לרבנן דתמן. בבבל:

מנחה חלוקה בגסה. הכלי שנותנין בו העשרון ובוללין שם ונקראת גסה או ביסא ואם חלקו והניחו ונטמאת זו אם ניטמאת זו וממתני' דקתני הכלי מצרף ליכא למיפשט דשמא היכא דנגעי בהדדי מיירי:

אמרו ליה נטמאת זו ניטמאת זו. דהכלי מצרף תנן ולא קתני מחבר ומצרף משמע אע"פ שאין נוגעות זו בזו מצרפן להיות כאחת:

וקפצה טומאה. וכי קפצה טומאה מזו לזו הרי אינן נוגעות:

אמרון ליה. אין וקפצה טומאה דלהכי אמרינן הכלי מצרף:

אפילו אחרת בנתיים. אם אפי' יש אחרת בין ב' החלקים מצטרפין לטומאה:

אמרו ליה. אין אפי' יש אחרת בנתיים מצטרפין:

קומץ מזו לזו. אם יכול לקמוץ מזו על זו דצירוף מדאורייתא ול"ש לחומרא כגון טומאה ול"ש לקולא כגון קמיצה עושה הצירוף כאלו נוגעין זו בזו או דילמא צירוף מדרבנן הוא ולחומרא אמרינן לקולא לא אמרינן:

א"ל שמועה לא שמענו. בזה אבל משנה שנינו כהאי דתנינן תמן בפ"ג דמנחות שתי מנחות וכו' אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה. שנתערבו זו בצד זו ונשאר מהן כדי קומץ שלא נתערב כשירות ואם לאו פסולות דכתיב מסלתה ולא מסלת חבירתה וש"מ דכי יכול לקמוץ כשירות ואע"ג דהך דמערב לא נגע בקומץ אלמא דצירוף מדאורייתא וכדמסיק וכי אין שיריה של זו מפסיקין לזו ואפ"ה מהני צירוף:

אתא ר' יעקב בר אחא וכו'. וקאמר בשם ר' יוחנן בהדיא קומץ וכו' וכן ניטמאת וכו' והאמצטית שבנתיים לא נטמאת. ופריך לא כן תני כף אחת וכו' ואם כן הכל נעשה כאחת ואף האמצעית:

אין הכלי מצרף אלא דבר שהוא אסור לו. אסור לשון קשור הוא כלומר מה שקשור וצריך לכלי והואיל מה שבאמצע א"צ לכלי שאינו מצטרף עם אלו למנחה אחת אינו מצטרף נמי לטומאה:

צריד של מנחות. לשון יבש כלומר אלו הקרטין סלת שלא נתערב בהן שמן ונשארו יבשין וקי"ל דחיבת הקדש מכשיר לקבל טומאה אע"פ שלא הוכשר במשקה ומיבעיא ליה מהו שיעשה מנין אם למנות בו ראשון ושני לטומאה כדרך שמונין בדבר המוכשר במשקה ג"כ מהניא חיבת הקדש או דילמא לאיפסולי גופיה היא דמהניא אבל לא למנות ראשון ושני:

התיב ר' אלעזר והכתיב וכו'. ויטמא היינו נמי לטמא אחרים ועושה מנין ואת שאין טומאתו ע"י הכשר מים אלא ע"י חיבת הקדש אינו עושה מנין שיהא מטמא נמי לאחרים ולמנות בו ראשון ושני:

הרי נבלת עוף הטהור. שאינה צריכה הכשר ומטמא טומאת אוכלים בלא הכשר ובלא טומאה אחרת כדתנן בריש מסכת טהרות י"ג דברים נאמרו בנבילת עוף הטהור צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר ומטמא טומאת אוכלים בכביצה וכו' ומשני שאני נבילת עוף הטהור מפני שסופה לטמא טומאה חמורה שהיא מטמאה בגדים בכזית בבית הבליעה כדתנינן שם:

מאי כדון. מאי הוי עלה:

מכל האוכל. כתיב את שטומאתו משום אוכל כלומר שהטומאה באה עליו כשאר אוכל וזהו ע"י הכשר עושה מנין יצא זה שאין טומאתו באה אלא משום חיבת הקדש. ובבבני פ"ב דחולין דף ל"ו ול"ז נשארה הבעיא בתיקו וה"ז ספק אם האוכל שניטמא בלא הכשר משקה אלא מחמת חיבת הקדש נוגע באוכל שני שהוכשר ה"ז השני ספק מפני שהראשון לא הוכשר:

האוכל אוכל שלישי בתרומה. שבתרומה השני עושה שלישי ונקרא פסול שאינו מטמא לרביעי וכן בחולין שנעשו על טהרת תרומה השלישי שבהן פסול כתרומה והאוכלו נפסל גופו מלאכול בתרומה עד שיטבול אבל מותר ליגע בתרומה שלא עשו מעלה אלא באכילה:

ר' שמואל בר רב יצחק בעי. הקשה על הא דקאמר בשם רבי:

מה. מאי האי דקאמרת וכי רבי כר"א דטהרות ס"ל ולא כר' יהושע:

דתנינן תמן. בפ"ב דטהרות ר"א אומר האוכל אוכל ראשון נעשה גופו ראשון להיות מגעו שני והאוכל אוכל שני נעשה שני ושלישי נעשה שלישי וטעמיה דר"א שהרי מצינו אוכל חמור מן המאכל דאלו נבלת עוף הטהור בחוץ לא מטמא ואלו האוכלה מטמא בגדים בבית הבליעה ואנו היאך לא נעשה אוכל שמאכל ור' יהושע פליג עליה שם וקאמר דמנבלת עוף לא גמרינן דחידוש הוא אלא דמצינו שהמאכל חמור מן האוכל

דאלו מאכל בכביצה מטמא ואוכל עד דאכיל כחצי פרס ואנו היאך נעשה אוכל כמאכל ולפיכך ס"ל האוכל אוכל ראשון נעשה שני וכן האוכל אוכל שני נעשה שני לפי שמצינו שהשני עושה שני ע"י משקין שהמשקין שנגעו בשני הן נעשין ראשון שהמשקין לעולם נעשו תחלה ועושין שני והאוכל אוכל שלישי נעשה שני לקדש ולא שני לתרומה ובאיזה חולין איירינן בחולין שנעשו לטהרת תרומה דבהו משכחת שלישי דאלו בחולין גרידי אין בהן שלישי והשתא דברי רבי כר"א ודלא כר' יהישע בתמיה והרי הלכה כר' יהושע לגביה דר"א:

דברי הכל היא. כלומר שאני בהאוכל דאף רבי יהושע מודה שאסור לו לאכול בתרומה כדי שיהא בדל מן התרומה וכדפרישית שלא עשו מעלה אלא באכילה וכי קאמר ר' יהושע האוכל אוכל שלישי שני הוא לקדש ולא לתרומה בנגיעה הוא דקאמר:

ודכוותה. ושואל הש"ס אי נימא דכוותה נמי במעשר עשו מעלה שהאוכל אוכל שני במעשר שני יהא נפסל גופו מלאכול במעשר:

נישמעינה מן הדא וחכמים אוסרים במעשר. בפ"א דפרה דתנינן שם כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים. שמן התורה טהור הוא וחכמים גזרו עליו טומאה כגון שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאין והידים והכלים שנטמאו במשקין וכיוצא בהן ממה שנשנו בי"ח דבר מטמא הוא את הקודש לעשותו טמא עד שלישי והשלישי פוסל לרביעי ופוסל את התרומה לשלישי דבתרומה השלישי פסול ולא עביד רביעי ומותר בחולין ובמעשר דברי ר"מ וחכמים אוסרים במעשר:

ולא שמיע להו וכו'. מסקנא דפשיטות הבעיא היא דאלו בעלי הבעיא לא שמיע להו הא דקאמר ר' שמואל בשם ר"ז דמהו ולענין מאי חכמים אוסרין במעשר שנפסל גופו מלאכול במעשר שני ושמעינן דאוכל אוכל שני שהוא טעון ביאת מים מד"ס נפסל גופו מלאכול במעשר:

ודכוותה. אי נימא נמי דהאוכל אוכל רביעי בקדש שנפסל גופו מלאכול בקדש או דילמא מכיון דטומאת רביעי בקדש גופה מעלה יתירה היא לא עשו בה מעלה זו שיהא גם האוכלה נפסל גופו:

נישמעינה מן הדא. דאמר ר' ירמיה בשם ר' בא בר ממל. לקמן בהלכה ג' גבי אונן שעשו אותו כאוכל אוכל רביעי בקדש ונפסל לענין קדש אבל לא לתרומה הדא אמרה וכו' נפסל גופו מלאכול בקדש:

עד כדון. שמענו באוכל בקדשי המקדש המקודשין ממש אם ואפילו בחולין שנעשו על טהרת הקדש ג"כ הרי הן כקדש לענין זה:

נישמעינה. לזה:

מן הדא דתנינן תמן. בפ"ב דחולין:

השוחט. בהמה חיה ועוף וכו' כשרים ונאכלין בידים מסואבות לפי שלא הוכשרו בדם. כצ"ל. כלומר בלא נטילת ידים וסתם ידים גזרו עליהן להיות שניות לטומאה והכא לא גזרו הואיל ולא הוכשרו ובחולין גרידי לא מיתוקמא שאפילו היו מוכשרין בדם אין שני עושה שלישי בחולין אלא כדר' אלעזר בשם ר' הושעיה דאמר מתניתא בחולין שנעשו על גב טהרת הקדש מיירי דבהן משכחת לה שלישי כר' יהושע דפ"ב דטהרות כדלעיל והא דקאמר ר' יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה תרומה לרבותא קאמר דלא מיבעיא חולין שנעשו על טהרת קדש דחמירי אלא אפילו חולין שנעשו על טהרת תרומה נמי אית בהו שלישי והא דלא אוקמה בשנעשו על טהרת תרומה משום דהתם בבשר קתני ובתרומה ליכא בשר ואע"ג דקתני חיה וחיה בקדשים ליכא משום דבשר בבשר מיחלף ודרך אוכלי קדש לאכול בשר חולין ואפי' של חיה בטהרת קדש שאם תתחלף לו בשר קדש בה שיהא אוכלה בטהרה אבל תרומה אינה אלא בפירות ובשר בפירי לא מיחלף ולפיכך אין דרך כהנים להתפיס לבשר חולין שלהן בטהרת תרומה:

ר' זעירה וכו' בשם רבי האוכל אוכל שלישי בתרומה וכו'. היינו הך דר' יונתן בשם רבי דלעיל אלא דהני אמוראי מפרשי למילתא דרבי טפי וכדקאמרי ומאי קמ"ל ר' יונתן ור' ינאי בשמיה דרבי ולאו מתניתא היא הא דלעיל בפ"ב דטהרות דקאמר ר' יהושע שהאוכל אוכל שלישי שני לקדש וכו' וכדפרישית לעיל דמודה ר' יהושע דלענין אכילה אף בשלישי בתרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה ובחולין שנעשו על טהרת תרומה. וה"ה בתרומה שנפסל גופו מלאכול בתרומה והא דקאמר רבי יהושע שני לקדש ולא שני לתרומה היינו בנגיעה כדפרישית לעיל שלא עשו מעלה אלא באכילה ובזה הוא מוסיף ר' ינאי בשם רבי על ר' יונתן בשם רבי דלעיל מיניה דאלו לר' יונתן בשם רבי מספקא לן אם דין זה נוהג אף בחולין שנעשו על טהרת קדש או לא ובעינן למיפשט להא מהאי מתני' דבפ"ב דחולין השוחט בהמה וכו' וכדפרישית ובא ר' ינאי וקאמר משמיה דרבי דבהדיא קאמר שאף בחולין שנעשו על טהרת קדש היא כן:

ומשנינן דאי ממתניתא ה"א בקדשי המקדש המקודשין דוקא:

דרבא אתא מימר לך. ואשמעינן השתא משמיה דרבי רבותא טפי ואפילו בחולין שנעשו על גב הקדש נמי דינן כקדש ממש לענין אכילה שאם אכל שלישי שבהן נפסל גופו לאכילת קדש עד שיטבול:

מתניתא אמרה כן. אכתי מאי קמ"ל הא שמעינן לה נמי ממתני' דספ"ק דטהרות דתנינן שם ככרות הקדש כגון שתי הלחם ולחם הפנים והמנחות וכיוצא בהן שבתוך גומותיהן המים המקודשים שהיו בתוך הגומית שע"ג הככר מים שנעשו על טהרת הקדש ניטמא ככר אחד מהן בשרץ ונגע הככר שנטמא בשני והשני בשלישי ואפי' הן מאה כולן טמאים ואע"פ שלא נגעו במים שבככר אלא ככר בככר נגעו כלן נטמאו לפי שחבת הקדש עושה כאלו המשקה שבתוך כל הככר שהיא נעשה תחלה הוא שנגע בככר וטמאו קתני מיהת בתוך גומותיהם המים המקודשים ואי את משכחת לה אלא במים שנעשו על טהרת הקדש דאי במים של קדש עצמו הא קי"ל משקה בי מדבחייא דכיין ולא מטמאין וא"כ ש"מ מהאי מתני' דחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש הן והדרא קושיא לדוכתה והא ממתני' שמעינן לה בהדיא והשתא נמי לענין דין האוכל שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש הרי הוא כאוכל שלישי שבקדש עצמו ומאי קמ"ל הני אמוראי משמיה דרבי:

באיש לך דאתא מימר לך וכו'. כלומר ומשני וכי הורע בעיניך הא דאתא מימר לך לאשמעינן באוכל או בשותה שלישי בחולין שנעשו על טהרת קדש שעשו משקה שבפיו כמשקה קדש עצמו ולענין נפסל גופו דאמרן ואי מההיא מתני' דככרות הקדש לא שמעי' במשקה שבפיו דהתם המים בגומות שבככרי הקדש הן וכדר' זעירא דאמר כמה דאת אמר תמן בפ"י דפרה דקחשיב התם שהטהור לחטאת עשו אותו כמי חטאת ואפר חטאת כדקתני הטהור לחטאת שנגע במדף טמא לגין של חטאת שנגע במדף טמא וכו' ועוד דקחשיב שם לקמן ומשום מעלת חטאת והכא נמי אשמעינן גבי קדש שעשו משקה שבפיו מחולין שנעשו על טהרת קדש כמשקה קדש ומשום מעלת הקדש:

ר' זעירה ר' יסא וכו'. לישנא אחרינא היא דלישנא קמא דהני אמוראי קאמרי בהדיא משמיה דרבי כשאוכל אוכל שלישי שבתרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה ולהאי לישנא בתרא דהני אמוראי קאמרי ולא ידעין אין מטי בה בשם רבי דמסופקין היו אם משמיה דרבי אמרו להא דלקמן או סתם אמרו להא:

מתניתא מינה קיימה ומינה תברה. כלומר מהאי מתני' דפ"ב דטהרות בדברי ר' יהושע שאמרנו יש לפרשה בשתי פנים או מינה קיומה והיינו לקיימה כפשטה וכמשמעה וכמו שהיא נשנית לפנינו דקתני שהשלישי שני לקדש ולא שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה ודייקי' מינה כדמפרש ואזיל:

אבל אם נעשה לטהרת קדש נעשה גופו שני אצל הקדש. כלומר לשון שאלה היא וה"ק והשתא אי כפשטה וקיומה דקתני שנעשו על טהרת תרומה ודייק' דדוקא בשנעשו על טהרת תרומה בהא הוא דאמרי' שנעשה גופו שני מיהת לקדש דשם טהרת תרומה

נתפסת עליהם שכן דרך לאוכלי חוליהן בטהרה אבל אם נעשו על טהרת קדש בהא היא גופה מספקא לן אם אמרינן נעשה גופו שני אצל הקדש או לא דשמא בטלה דעתו ואין שם טהרת קדש נתפסת עליהם ואין גופו נעשה שני אף לקדש ולדיוקא דדייקינן השתא א"כ מתניתין מיתפרשא בקיומה ולפי פשטה ובחולין שנעשו על טהרת הקדש נשאר לנו בספק אם גופו נעשה שני לקדש או לא וכדאמרן:

מינה תברה. כלומר או לאידך גיסא ואין המתני' מיתפרשת כקיומה וכפשטה אלא חסורי מחסרא היא והכי קתני שהשלישי שני לקדש ולא שני לתרומה שנעשית על טהרת הקדש. ודייקינן השתא הכי בשנעשו על טהרת קדש בהא הוא דאמרי' נעשה גופו שני לקדש ולא שני לתרומה. ובשנעשו לטהרת תרומה דקתני בסיפא ה"ק אבל אם נעשו לטהרת התרומה נעשה גופו שני אצל התרומה ונפסל גופו מלאכול בתרומה וכל שכן אצל הקדש דחמירא דטהרת תרומה אינה טהרה אצל הקדש. והיינו דקאמר מינה תברה שאין המתני' מתפרשת כמו שהיא אלא שצריך להוסיף ולמיתני מה דחסורי מחסרי בה. והנ"מ דאם המתניתין מתפרשת כקיומה א"כ בחולין שנעשו על טהרת הקדש נשאר בספק אם באוכל השלישי שבהן נפסל גופו מלאכול בקדש או לא וכדאמרן. ואם המתני' מתפרשת בתברה שמעי' דאם נעשו על טהרת תרומה גופו נעשה שני אפי' אצל אכילת תרומה וכ"ש אצל אכילת הקדש דחמירי ואם נעשו על טהרת הקדש ואכל השלישי שבהן גופו נעשה שני אצל אכילת הקדש דוקא ולא נעשה שני אצל אכילת תרומה דקילא היא מקדש:

תני ר' יוסי. בתוספתא פ"ג דמכלתין:

מנין לרביעי בקדש וכו'. גרסי' להאי סוגיא בפ"ה דסוטה עד שיהא השלישי פוסל בתרומה והרביעי בקדש ועיקרה דהסוגיא התם היא דשייכא על המתני' בו ביום דרש ר"ע וכל כלי חרש וכו' ושם פירשתי בס"ד והכא אגב גררא דרביעי בקדש הוא דנסבה:

ובתרומה אם נטמאת אחת מידיו כו'. קתני במתני'. ומייתי עלה פלוגתא דתנאי בתוספתא פ"ג דלר' יוסי בר' יהודה לפסול בקדש ולא לטמא שתהא פוסל עוד ומתני' כרבי:

מה. ומתמה הש"ס וכי רבי כר' יהושע ס"ל ולא כחכמים דתנינן תמן בפ"ב דידים:

היד מטמא את חבירתה. אם ידו טמאה נגעה בידו שניה שניהן טמאין דברי ר' יהושע וחכ"א אין שני עושה שני:

ודר' יהושע רבא מן דרבי. כלומר דמשני דמילתיה דרבי לא אתיא כרבי יהושע דהא דרבי בקדש דוקא והא דר' יהושע רבותא טפי היא דאפילו בתרומה קאמר היד מטמא את חבירתה ובהא הוא דפליגי חכמים עליה אבל בקדש כרבי ס"ל:

לא שנו. במתני' אלא ידו חבירתה הוא דמטמאה הא אחרת אם נגע ביד חבירו לא ור' יוחנן אמר אפי' יד חבירו מטמאה והיינו שפוסלה לקדש כדפרישית במתני':

ר' ירמיה וכו'. קאמר בשם ר' יוחנן אפילו נגעה בככר מטמאה:

אמרין חזר ביה רבי יוחנן מן הדא. דקאמר ר' ירמי' ר' אמי בשמיה וכדמסיק ואזיל:

מה אמר בה עד דלא יחזור ביה לא אמר אלא לטמא ככר. בתמיה וכלומר דשפיר הוא דעביד דחזר ביה וכי מה אמר בה מעיקרא עד דלא חזר ביה לא אמר אלא לטמא ככר והא ודאי לאו מילתא היא כדלקמיה:

על שם כל הפוסל וכו'. כלומר הא מוכחא האי מילתא על שם ששנינו במסכת ידים שם כל הפוסל את התרומה דהיינו שני לטומאה שהוא פוסל שלישי בתרומה מטמא את הידים להיות שניות וידים דוקא קתני הא לטמא ככר כולי עלמא מודו שאינו מטמא על שם זה הכלל ששנינו שאין שני עושה שני:

הלכה ג

מתני' **אוכלין אוכלים נגובים**. שלא הוכשרו בידים מסואבות בתרומה וכגון שלא נגע בידיו בהן שתחב לו חבירו בכוש או שתחב הוא בעצמו בכוש לתוך פיו ולא גזרינן שמא יגע בידיו כשהן בפיו:

אבל לא בקדש. אפי' כשהן נגובים ואפילו תחב לו בכוש מפני שחיבת הקדש מכשרתן ואפילו לא הוכשרו:

האונן והמחוסר כפורים שהן אסורין לאכול בקדש וכשיעבור זמן אנינותו וכן מחוסר כפורים שהביא כפרתו שמותרין בקדש צריכין טבילה כשירצו לאכול בקדש ומשום שעד עתה היו אסורין לאכול בקדש והסיחו דעתן ושמא נטמאו ולאו אדעתייהו. ולא עשו מעלה זו אלא באכילה אבל לא בנגיעה ונוגעין הן בקדשים קודם טבילה:

אבל לא לתרומה. שהאונן ומחוסר כפורים מותרים לאכול בתרומה אע"ג דאין אסור במעשר שני מותר הוא בתרומה דמרבינן ליה מקרא דכתיב וכל זר לא יאכל קדש זרות אמרתי לך ולא אנינות. והרי מראש הפרק י"א מעלות בקדש נשנו עד כאן וכדפרישית בריש פרקין:

גמ' **אמר ר"ח בן אנטיגנס**. תוספתא היא בפ"ג דמפרש להמתניתין דקתני אוכלין אוכלים נגובים וכו' אבל לא בקדש הא לא שייך זה כלל. דכי יש אוכלין נגובים אצל הקדש

והלא תיבת הקדש מכשרתן אע"פ שלא הוכשרו אלא דהכא מיירי שתוחב את החררה של תרומה בשפוד של עץ לתוך פיו וא"ת מאי רבותא הלא פשוטי כלי עץ הוא ובלאו הכי אינו מקבל טומאה ומאי קמ"ל בהא דקתני אוכלין נגובים בתרומה להכי מסיים ואוכל עמה כזית בשר של חולין בידיו מסואבות והשתא שפיר קתני אוכלין נגובים שהבשר של חולין נגוב הוא שאלו היו משקין עליו היו המשקים נעשים ראשונים מחמת הידים כדתנן בפ"ח דפרה כל הפוסלין לתרומה מטמא את המשקין להיות תחלה והבשר חולין נעשה שני וכשנוגע לתרומה פוסלין אותה והלכך בעינן נגובים ומותר עם התרומה אבל לא בקדש אע"פ שהן נגובים מפני שחיבת הקדש מכשרתן ובמתני' פירשתי דבתרומה לא גזרינן שמא יגע בידיו כשהן בפיו ולא בקדש דבלאו הכי מוכשרין הן מחמת חיבת הקדש. וזהו לענין פירושא דסתמא דמתני' דלא קתני שאוכל עמה דבר של חולין ומתפרשת המתני' כפשטה וכהמפרשים שפירשו כך. ומה דפרישית כאן הוא לפי הברייתא דהתוספתא דקתני ואוכל עמה כזית בשר והוא של חולין דבשר בתרומה ליכא ולפיכך צריך לפירושא דפרישית:

תמן תנינן. בפ"ח דכלים:

היה אוכל דבילה של תרומה בידים מסואבות. והן סתם ידים שלא נטל והן שניות שפוסלות את התרומה:

והכניס ידו לתוך פיו ליטול את הצרור. או איזה דבר וקתני התם ר"מ מטמא את הדבילה שהרי הוכשרה התרומה ברוק שבפיו ר' יהודה מטהר דקסבר כל זמן שהרוק בפיו לאו משקה הוא והרי הוא כגופו של אדם ואינו מכשיר. ר' יוסי אומר אם היפך הרוק שבפיו להוציאו לחוץ טמא דלמישדייה קאי ומכשיר ואם לא היפך טהור:

חזקיה אמר לא שנו אלא דבילה. חזקיה לא ס"ל דהטעם מפני הרוק שבפיו משום דלא חשיבא משקה אלא דקסבר דמיירי שיש משקה טופח על ידו ולפיכך דוקא דבילה שהוא רוצה במשקין שעל אצבעו כדי שתתלחלח הדבילה וניחא ליה בהמשקה ולפיכך קסבר ר"מ דמכשיר ומטמא התרומה הא שאר כל הדברים דלא ניחא ליה בהמשקה שעל ידו אינו מכשיר:

ר' יוחנן אמר לא שנייא היא דבילה וכו'. דקסבר דטעמא הויא מפני הרוק שבפיו כדפרישית והלכך אין חילוק בין דבילה לבין שאר כל הדברים:

מתניתא פליגא על חזקיה. רישא דההיא מתני' קשיא על חזקיה דקתני שם מגע טמא מת אדם שנגע בטמא מת שהוא אב הטומאה וזה אדם הנוגע בו נעשה ראשון:

והיו אוכלין ומשקין לתוך פיו והכניס ראשו לאויר התנור הטהור טמאוהו. לפי שהמשקין שבתוך פיו מטמאין את התנור כשנכנסו לאוירו ואע"ג דהאדם עצמו אינו מטמא התנור שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה על ידי המשקה שבפיו נטמא התנור דחכמים גזרו על המשקין שיהו מטמאין כלים גזירה משום משקה זב וזבה שהוא אב הטומאה והרי זה אומר מטמאך לא טמאוני ואתה טמאתני כדתנן בפרק ח' דפרה:

וטהור שהיו אוכלין ומשקין לתוך פיו והכניס ראשו לאויר התנור טמא נטמאו. דקפיצת פיו אינה מצלת שאין האדם מציל בצמיד פתיל מיד כלי חרס כדתני בתוספתא דכלים הכל מצילים מיד כלי חרס אפי' כלי גללים וכלי אדמה חוץ מן האדם קתני מיהת במתני' אוכלים ומשקין שבתוך פיו וקשיא לחזקיה כדמסיק ואזיל:

ניחא משקין טמאין. שמטמאין את התנור כדפרישית אלא אוכלין מאיכן הוכשרו שיהו מקבלין טומאה מהאדם לטמא את התנור דהא סתמא אוכלין קתני ומאיכן הוכשרו לא ממשקין שבפיו וקשיא לחזקיה:

תיפתר או בדבילה שמינה. והוכשרה ע"י משקה שעליה או באוכלין שהוכשרו בתחלה עד שהן בחוץ ועדיין משקה טופח עליהן ומטמאין להתנור ע"י המשקין שעליהן דאי לאו הכי אין אוכל מטמא כלי דלא גזרו אלא על המשתין ומטעמא דאמרן:

מתניתא. דידן פליגא על רבי יוחנן דקתני אוכלין אוכלים נגובים וכו' ולר"י דס"ל דרוק שבפיו חשיב משקה קשיא הרי הוכשרו ברוק שבפיו ומטמא להתרומה:

פתר לה בזורק. האוכלין לתוך גרונו ואינו נוגע ברוק שבפיו:

אם בזורק. א"כ אפי' בקדש יהא מותר. ומשני בקדש היינו טעמא שמא ישכח ויגע באוכלין והרי ידיו מסואבות:

אם שמא ישכח וכו'. א"כ אפי' בתרומה יהא אסור. ומאי כדון מ"ט התירו בתרומה:

אוכלי תרומה. כהנים זריזין הן ואינו שוכח אבל אוכלי קדש והן הבעלים שאוכלין קדשים קלים אינן זריזין וחיישינן שמא ישכח:

תמן תנינן. בר"פ י"ב דזבחים אונן נוגע בקדשים ואינו מקריב. אם הוא כהן הדיוט:

ואינו חולק בקדשים לאכול בערב. לפי שאסור בקדשים אף בערב כדתנן בפ"ח דפסחים וקשיא תמן את אמר מותר ליגע אפי' לא טבל והכא את אמר אסור ליגע עד שיטבול דקס"ד דהא דקתני אבל לא בקדש אף לענין נגיעה קאמר:

כאן בשהסיע דעתו. דהיסח הדעת פוסל דחיישינן שמא נגע בטומאה ולא ידע וכאן בזבחים בשלא הסיח דעתו ונזהר מטומאה:

אם בשהסיע דעתו. מיירי המתני' אפילו בתרומה יהא אסור שמא נגע בדבר המטמא להיות שני ופוסל בתרומה לשלישי:

מאי כדון. ומ"ט אלא כהאי דאמר ר' ירמיה וכו' והובא בהלכה דלעיל שעשו אותו כאוכל אוכל רביעי בקדש וכלומר דמעלה בעלמא עשו בקדש ומשוינן ליה כרביעי והא לא שייכא בתרומה דאין רביעי בתרומה:

הדא אמרה. מדקאמר עשו אותו כאוכל וכו' ואינה אלא משום מעלה בקדש ש"מ נמי שהאוכל אוכל רביעי בקדש אסור הוא לאכול כן בקדש כדאמרינן לעיל שנפסל גופו מלאכול בקדש אבל מותר הוא ליגע בקדש שלא עשו מעלה אלא באכילה ולא מצינו שעשו מעלה בנגיעה:

וכא. והכא באונן נמי אסור הוא לאכול אבל מותר ליגע ולא כדס"ד מעיקרא:

תמן תנינן. בשלהי פ' בתרא דנדה דקתני התם בראשונה היו אומרים היושבת על דם טיהר שטבלה לסוף שבועיים של נקיבה ונקראת טבולת יום ארוך עד סוף שמנים ואמרו שמערה מים בכלי לצורך הפסח אבל לא תגע במים ואע"פ שטבול יום שני הוא ואינו עושה שלישי בחולין והמים חולין הן מ"מ הואיל ונעשו על טהרת קדש קסברי כמשנה ראשונה חולין שנעשו על טהרת קודש כקדש דמי וחזרו לומר במשנה אחרונה הרי היא כמגע טמא מת לקדשים דוקא ונחשבת כראשון לטומאה אבל לא לחולין אף שנעשו על טהרת קדש דקסברי כמשנה אחרונה דלאו כקדש דמי כדברי ב"ה דקאמרי כמגע טמא מת בש"א אף כטמא מת וקתני בתר' ומודים שאוכלת במעשר כדין טבול יום דטבל ועלה אוכל במעשר וקוצה לה חלה וכו' וקתני בסיפא ב"ש אומרים צריכה טבילה באחרונה שאע"פ שטבלה לסוף שבועיים צריכה עוד טבילה באחרונה לסוף שמנים וב"ה אומרים אינה צריכה טבילה באחרונה והשתא מפרש ואזיל במאי קמיירי הא דפליגי בסיפא:

מה אנן קיימין. לענין מאי פליגי אם לאכילת תרומה קשיא על דב"ש ולא טבולת יום כלומר ולא טבולת יום שהעריב שמשה כבר אחר שטבלה לסוף שבועיים ואמאי צריכה עוד טבילה לתרומה. ואם לאכילת קדשים אחר שתביא כפרתה ולמחר קשיא דב"ה וכי לא מחוסרת כפרה היתה. וכי אין מחוסר כפורים טעון טבילה אצל הקדש כדתנינן הכא במתני':

אין תימר בתרומה אנן קיימין תמן. השתא מסיק ואזיל לפרושי פלוגתייהו דאם תאמר דלעולם התם פלוגתייהו לענין אכילת תרומה ובהא פליגי דב"ש חיישי להיסח הדעת הלכך אע"פ שטבלה לסוף שבועיים צריכה עוד טבילה באחרונה לתרומה דשמא נגעה באיזה דבר המטמא לתרומה ולא ידעה וב"ה לא חיישי להיסח הדעת ואם מפרשינן

לסיפא דמתני' דתמן הכי א"כ והדא דתנינן הכא רישא דקתני מחוסר כפורים צריך טבילה לקדש ד"ה היא וסיפא דקתני אבל לא לתרומה במחלוקת ב"ש וב"ה דהא לב"ש משכחת לה דצריך טבילה אף לתרומה כדהתם והיא מחוסרת כפרה ואף דטעמייהו משום היסח הדעת היא כדפרישית מ"מ הא דקתני סתמא אבל לא לתרומה לאו כב"ש היא:

אין תימר בתרומה אנן קיימין וכו'. בתמיה כלומר דמתמה הש"ס אהא דקאמר והדא דתנינן הכא רישא ד"ה וכו' דלא תימא הכי אלא הכי בעינן למימר דאי התם סיפא פלוגתייהו לענין תרומה היא וכדאמרן א"כ הכא והדא היא דתנינן תמן רישא ד"ה וסיפא במחלוקת דהא קתני התם ברישא ומודים שאוכלת במעשר וכו' כדלעיל ובסיפא הוא דפליגי והויא כהאי דהכא. ולישנא בעלמא הוא דדייק ולענין אוקימתא דהני מתני' ולא נ"מ לדינא מידי:

אמר רבי שמואל וכו'. מהדר אהא דלעיל דפריך אם לאכילת תרומה קשיא על דב"ש דל"ק דהיינו טעמון דב"ש מפני ההדיוטות שלא יהו אומרים ראינו אשה שופעת דם ואוכלת בתרומה ואינה אלא משום מראית עין אבל לדינא אף לב"ש לא היתה צריכה טבילה באחרונה:

הלכה ד

מתני' **חומר בתרומ**'. השתא קחשיב מה שמצינו חומר בתרומה מבקודש וכדמפרשינן טעמא:

שביהודה. שמשם היו מביאין נסכים ולא מגליל לפי שרצועה של ארץ העמים היתה מפסקת בין גליל ליהודה כדקאמר בגמרא וירושלים בארץ יהודה היא ולא היה אפשר להביא קדש מגליל ליהודה לפי שגזרו טומאה על ארץ העמים ואפילו משל חברים שבגליל לא היו יכולין להביא לנסכים וביהודה נאמנין אף עמי הארץ על טהרת יין ושמן לנסכים בכל ימות השנה ומשום שמפני חומרתן נזהרין בהן ולא משקרין לפיכך נאמן עם הארץ לומר יין זה טהור והוא לנסכים שמן זה טהור והוא למנחות אבל אם אומר יין ושמן אלו טהורין והן לתרומה אינו נאמן לפי שאין איסור טומאה בתרומה חמיר בעיני ע"ה וחיישינן דלמא משקר בה:

ובשעת הגיתות והבדים. בעת הבציר יין לגת ובעת שעוצרים הזתים בבית הבד נאמנין אף על התרומה לפי שכל העם מטהרין עצמן וכליהן כדי לעשות יינם ושמנם בטהרה:

עברו הגתות והבדים. לאחר שעבר זמן הבציר וזמן עצירת הזתים בבית הבד. והביא ע"ה חבית של יין של תרומה או של שמן תרומה לכהן חבר ואמר שהיא טהורה לא יקבלה ממנו בחזקת טהורה שלאחר זמן הגיתות והבדים שוב אינו נאמן:

אבל מניחה. ע"ה שיודע שלאחר גיתות והבדים אין מאמינים אותו מניחה לגת הבאה ואז נותנה לכהן דבאותו זמן נאמן הוא עליה ומקבל החבר ממנו אע"פ שיודע שהוא של אשתקד שלא גזרו עליהם טומאה בשעת הגיתות והבדים:

ואם אמר וכו'. כלומר ואף בשאר ימות השנה אם הביא ע"ה חבית של תרומה לחבר ואמר לו הפרשתי לתוכה רביעית הלוג קדש נאמן על כל החבית דמגו דמהימן אקדש מהימן נמי אתרומה. ודוקא לתרומה עצמה אמרו שהוא נאמן בשעת הגיתות והבדים אבל על הכדים ריקנים אינו נאמן לומר טהורין הן לתרומה ואפילו בשעת הגיתות והבדים וכן אין נאמן לעולם על כלי ריקם שהוא טהור לקדש:

כדי יין וכדי שמן המדומעות. המטהר טבלו לנסכים ועכשיו יש כאן חולין ותרומה וקדש מעורבין זה בזה ובא לומר גם על הכדים שהן טהורין נאמן עליהם אף על הכדים אע"ג דאמרן שאינו נאמן על הכדים ואפילו בשעת הגתות והבדים בכה"ג נאמן הוא על הכל בשעת הגתות והבדים וקודם לזה שבעים יום דמגו דנאמן אקדש נאמן נמי אתרומה ואכדים דגנאי הוא לקדש שיהו הכדים שעירוהו מהם בחזקת טומאה והוא קרב. והא דנקט שבעים יום משום דאורחא דעלמא להזמין את הכלים ולטהרם שבעים יום קודם הגיתות:

גמ' **חומר בתרומה וכו' הא בגליל לא וכו'**. כדפרישית במתניתין:

והא תנינן. במנחות בפ"ח כל קרבנות צבור והיחיד דקחשיב שם על הא דקתני וכולן אינן באין אלא מן המובחר ואיזהו מובחר וכו' תקועה אלפא לשמן אבא שאול אומר שניה לה רגב בעבר הירדן וקשיא בלא כך אין פסיקייא של כותים מפסקת בתמיה וכלומר וכי אפשר שלא תהיה רצועה של ארץ העמים מפסקת בין מקום רחוק כזה שהוא בין עבר הירדן לבין ירושלים. שבארץ יהודה ואפ"ה מביאין משם שמן למנורה ולמנחות כדקתני התם והיכי אמרת דמהאי טעמא אין מביאין יין ושמן מגליל:

תיפתר במביא גרגרים וכותשן שם. כלו' לא שמביאין שמן כתוש ממקום רחוק כמו זה דבהא הוה חששא דארץ העמים שביניהם שלא יטמא אלא דהכא מיירי שמביא גרגרי זתים מאותו מקום המובחר וכותשין שם ביהודה להביא השמן למנחות והשתא ליכא חששא דארץ העמים דכל זמן שהזתים לא באו להמעטן והוא הכלי שנותנין בו הזתים שיתחממו כדי שיהו ראויין להוציא שמן לאו בני קבולי טומאה נינהו וכדתנן ברפ"ט

דטהרות זתים מאימתי מקבלין טומאה משיזיעו זיעת המעטן וכו' ולכ"ע עד שלא נתנן לתוך המעטן לאו בני קבולי טומאה נינהו וכ"ת ליעבדו נמי מגליל כן הא ליתא דאלו זתים שהן מן המובחר יכולין להביאן כשעדיין לא נכתשו ואינם מתקלקלין ואם היו מביאין מן הגליל כך יתקלקלו וצריך לכותשן במקומן ולעשות מהן שמן ומכיון שמקבל טומאה אי אפשר להביא מגליל הואיל וארץ העמים מפסקת:

בן דרום. מדרומה של גליל שהיא ארץ יהודה והביא שמן ואומר מגליל הבאתיה ואין ראוי לנסכים נאמן שהוא להחמיר אבל בן גליל שאמר מדרום הבאתיה וכשר לנסכים אינו נאמן להקל לפי שהוא בן גליל וחזקה שממקומו הביא אותו:

ר' ירמיה סבר מימר. להא דתנינן במתני' ובשעת הגתות והבדים נאמנין אף על התרומה היינו דוקא בתרומה שנעשית על גב טהרת הקדש דמיזהר זהיר בה כקדש עצמו הא על גב עצמה לא מהימן:

אמר ר' יוסה. דלא היא אלא אפילו נעשית על גב טהרת עצמה דתרומה נמי מהימן וטעמא כדפרישית במתני':

פליגא. צ"ל מתניתא פליגא על רבי יוסה. דהא תנינן בפ"י דטהרות הבדדין והבוצרין כיון שהכניסן לרשות המערה דיו דברי ר"מ. שרוצה להטבילן כדי לעשות יין ושמן בטהרה והכניסן למערה לטבול בה דיו ר' יוסי אומר צריך לעמוד עליהן עד שיטבלו. מפני שהן עמי הארץ ואין יודעין מליזהר בטבילה ובטהרה וקשיא לרבי יוסה דקאמר דנאמנין הן אפי' בטהרת תרומה עצמה:

פתר לה. ר' יוסה להאי מתני' דטהרות דמיירי שלא בשעת הבד דלא אמרו שנאמנין הם אלא בשעת גיתות והבדים בלבד:

אית לך מימר שלא בשעת הגת. בתמיה דבשלמא בבדדין שייך שפיר לומר שלא בשעת הבד דדרך להמתין משעת מסיקת הזתים מאילן. ומניחן הזתים בכלים לעצור אותן אף לאחר זמן הבד אבל בוצרין הענבים וכי שייך לומר שממתינין משעת הבצירה של הענבים עד לאחר שעת הגת זה ודאי אינו דמתקלקלין הענבים אם לא ידרכו בגת אחר הבצירה מיד וא"כ מסתמא בשעת הגתות והבדים שנינו:

אמר ר' יצחק בר' אלעזר. דאפ"ה יכילנא לשנויי לך דאו מיירי קודם עד שלא בצרו בה שלשה בני אדם וכלומר דמטהר הוא את הבוצרין שלו בתחלה עד שלא הגיע שעת הבצירה ממש ועדיין לא בצרו כמה בני אדם את ענביהם וזה מקדים הוא לטהרן לעת הבצירה שלו:

נגעי בו טהרות. הא דתנינן בשעת הגתות והבדים נאמנין הן וא"כ אפשר לומר דאלו טהרות עצמן שנגעו בו בשעת הגתות והבדים דטהורות הן אבל לאחר שעברו הגתות והבדים אפי' אותן הטהרות בעצמן טמאות הן ודרך בעיא היא:

ויש כלי חרס וכו'. בתמיה וכלומר והיכי מצית אמרית שאותו כלי חרס של הגת או של הבד שמשימין בו הטהרות ונטהרו יחזרו להיות טמאות דלא אמרו אלא אם עברו הגתות והבדים שוב אינן נאמנין על טהרות אחרות שלאח"כ ולא על אותן שכבר נעשו בטהרה בשעת הגתות והבדים וכדמסיק ואזיל ולית כל אילין מילייא כן בתמיה וכי כל הדברים אינן כך שכל מה שהוא נעשה בטהרה נשאר בחזקתו וכן להיפך כדלקמן דהואיל שרוב הכלים שמשתמשין בהן בגת ובית הבד של כלי חרס הן לפיכך נקט כלי חרס:

אלא כיני. אלא כך היא הבעיא נגעו בו טהרות וכו' והיינו שבעים יום קודם שאז הן בכלל טומאה אם אותן הטהרות בעצמן טהורות כשהגיע שעת גתים והבדים ומהדר הש"ס וכי יש וכו' ולית כל אלין מילייא כן כדלעיל שכל דבר בחזקתו עומד אם טמא ואם טהור:

אלא כיני. היא השאלה נגעו בו טהרות בעת גיתות והבדים והכלי היא מלא וא"כ הטהרות טהורות ואם אח"כ פינהו לתוך כלי אחר אם אותן הטהרות חזרו להיות טמאות הואיל והן בכלי אחר ומהדר וכי יש כלי חרש משהוא מיטהר וכו' כדלעיל:

אלא כיני. היא השאלה נגעו בו טהרות כשהוא ריקן ולא טהרו כלי הריקן לתרומה ואפילו בשעת הגיתות והבדים וא"כ הטהרות טמאות ואם אח"כ מילוהו אם הטהרות טהורות שהרי בכלי מלא הטהרות נטהרו בשעת הגתות והבדים ומהדר וכי יש כלי חרש וכו' כדלעיל:

אמר ר' ייחנן הכושת וכו'. גרסינן להא לעיל בפ"ט דעירובין בהלכה כל הסוגיא עד אמר ר' ינאי ושם פירשתי:

הרובין היו אומרים. הן הבחורים ונקראו רובין שהיו מפרשים להתרומה דמתני' שנעשית על גב טהרת קודש מירי וכו' כדר' ירמיה לעיל ואני אומר וכו':

אתיא דר' יוסי. דלעיל כר' ינאי ודר' ירמיה כרובים:

אם אמר וכו'. ומפרש הטעם דמאחר וכו' כדפרישית במתני':

אלו שקודחין. שתוחבין ומטמינים בהן את הדימוע שנדמע ונתערבו בהן טבל וחולין וכדפרישית במתני':

הלכה ה

מתני' **מן המודיעית ולפנים נאמני' על כלי חרס**. מודיעית שם כרך רחוק מירושלים ט"ו מיל כדאמרינן בפ"ט דפסחים וממנו ולפנים לצד ירושלים נאמנים קדרין עמי הארן על

כלי חרס ובגמרא אמרו על כלי חרס הדקין כגון קדירות כוסות וקיתוניות שאי אפשר בלא הם ובירושלים נאמנין על כל כלי חרס בין הריקנין בין מלאים בין כלים דקין ובין כלים גסין לעולם לומר שהוא טהור לקודש ואע"פ שהמשקין. שבתוכן טמאין נאמנים על הכלי לעולם ומפני מה הקלו בירושלים כל כך מפני שאין עושין כבשונות בירושלים מפני העשן לא לסיד ולא לקדרות לפיכך האמינום ולא גזרו עליהן שאין גוזרין גזירה על הצבור שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה:

מן המודיעית ולחוץ וכו' כיצד הקדר. עם הארץ שהוא מוכר הקדירות ונכנס לפנים מן המודיעות הוא הקדר דוקא הוא הקדר עצמו שהביא הקדרות מלחוץ למכרן לפנים מן המודיעות לו לבד האמינוהו לפי שאי אפשר שלא להאמינו אבל אם מסרן לקדר אחר עם הארץ היושב במודיעות או מלפנים לא האמינוהו:

והן הקדירות. אותן הקדרות שהביא הוא נאמן אבל אינו נאמן לצרף עמהם קדרות של קדר אחר היושב במודיעית או מלפנים:

והן הלוקחים נאמן. אצל אלו החברים שראו שהביאם הוא שנאמן הקדר אצלם אבל לא אצל לוקחים אחרים:

יצא. מן המודיעית לחזור לאחוריו שוב אינו נאמן. ומודיעית עצמה פעמים שהיא כלפנים ופעמים כלחוץ כיצד היה החבר בא מלחוץ ונכנס למודיעית והקדר עם הארץ יוצא מלפנים מן המודיעית ונכנס למודיעית ה"ז כלפנים ומותר ליקח ממנו לפי שהקדר לא יחזור עוד לאחוריו ואם לא יקח עכשיו אימתי אבל אם היו שניהם נכנסין מחוץ למודיעות ובאו בתוך הכרך ה"ז כלחוץ לפי שיכול להמתין עד שיהו מן המודיעית ולפנים וכן אם היו שניהם יוצאין מלפנים ליכנס לכרך הואיל ומצאו מלפנים ולא לקח ממנו שם לא יקח ממנו עוד וכ"ש אם קדר נכנס לכרך וחבר יוצא מלפנים לא יקח החבר ממנו הואיל וסוף הקדר ליכנס לפנים יחזור החבר הצריך ליקח ויקח ממנו לפני' מן המודיעי' וכל זה שאמרנו נאמן דוקא לקודש הוא דנאמן אבל לא לתרומה דכולה מתני' אחומר בתרומה מבקודש קאי:

גמ' **מתניתא**. דהאמינוהו בלפנים מן המודיעית בכלי חרס הדקין לפי שאי אפשר בלא הם:

מתני' אמרה כן. דייקא נמי דקתני הוא הקדר והן הקדרות וכי קדרות לאו כלי חרס דקין הן ובהן ובכיוצא בהן הוא שאמרו:

נגעו בו טהרות וכו'. כלומר הא דהאמינוהו בלפנים מן המודיעית היינו דוקא על הכלי בלבד ולפי שא"א בלא כך אבל אם זה ע"ה נתן לתוכה טהרות ואומר טהורות הן אינו

נאמן שלא האמינוהו לעם הארץ על הטהרות. ולפיכך אם משקין הן הכלי ג"כ בחזקת טמא לפי שטימא משקה את הכלי ולהכי נקט משקה שהמשקין הן הן שמטמאין את הכלים:

היה הכלי מלא מים רשב"ל אומר נאמן. זה הקדר בלפנים מן המודיעית על הכלי שהיא טהור ואינו נאמן על המשקה שבתוכו והא דלעיל מיניה דקאמר טימא משקה את הכלי אליבא דר"ל איתמר:

נאמן על זה ועל זה. שמתוך שהאמינוהו על הכלי נאמן נמי על המשקה שבתוכו:

מתניתא. דלעיל פליגא על רשב"ל דהא קתני אם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קודש נאמן דמיגו דנאמן על הקודש שבתוכו נאמן נמי על התרומה. וא"כ ה"ה בכלי ומשקה בתוכו נימא נמי הכי:

תיפתר. להמתני' דלעיל באומר עד שאני חבר הפרשתיה כלומר לא הפרשתיה עד שקבלתי עלי דברי חבירות כדשנינו בפ"ב דדמאי ואז נאמן הוא על הכל:

טעמא דרשב"ל. דלא אמרינן ג"כ בכלי מלא מים כמו דמוקי למתני' דלעיל לפי שאין חברות למים לא שייכא קבלות חבירות בשביל טהרת המים:

הלכה ו

מתני' **הגבאים**. ישראל שהם גבאים למלך נכרי לגבות מישראל המסים וארנונית ונכנסו לתוך הבית למשכן וכן הגנבים שגנבו הכלים והחזירום מעצמן לא מחמת יראה אלא שעשו תשובה ואמרו לא נגענו בכל מה שבבית כשנכנסנו נאמנים הם על כך:

ובירושלים נאמנים על הקודש. נאמנין הן על כלי חרס בין גדולים בין קטנים וטעמא כדפרישית במתניתין דלעיל ודוקא לקודש האמינום ולא לתרומה שאחומר בתרומה קאי:

ובשעת הרגל אף על התרומה. משום דכתיב ויאסף כל איש ישראל העירה כאיש אחד חברים מכאן סמכו לומר דבשעת אסיפה כולם חברים הם ורגל שעת אסיפה היא:

גמ' **הגבאים וכו'**. כך הוא בתוספתא דטהרות פרק ח' דגריס נאמנים לומר נכנסנו וכו' ולא כנוסחא אחרת במתני' פ"ז דטהרות:

פתר לה תרין פתרין. משום דקשיא ליה להש"ס מתני' אהדדי דהכא קתני נאמנין הגבאים לומר לא נגענו והתם קתני דוקא אם יש נכרי עמהן וכו' והלכך קאמר דיש לפרש מתני' דהכא בתרי פתרי ולשוני כי היכי דלא תקשי אהדדי:

נאמנין וכו'. הא דקתני התם דדוקא יש נכרי עמהן הוא דנאמנים לומר לא נגענו משום דאימת נכרי עליהן שלא ליגע בכל כלי הבית היינו בשיש עדים יודעין שנכנסו לתוך

הבית הלכך מכיון דלית להו מיגו אין נאמנין לומר לא נגענו אלא בשיש עמהן נכרי ומטעמא דאמרן והשתא לא תיקשי למתני' דהכא דאיכא למימר דמיירי בשאין כאן עדים שראו שנכנסו ומכיון דאית להו מיגו דאי בעו אמרי לא נכנסנו נאמנין לומר נכנסנו ולא נגענו ואפי' אין עמהן נכרי דהא סתמא קתני. והיותר נכון לגרוס כאן בהאי פתרא קמא בשאין עדים יודעין וכלומר דיש לפתור טעמא דתנינן התם נאמנים לומר נכנסנו אבל לא נגענו משום דמיירי בשאין כאן עדים יודעין שנכנסו לתוך הבית הלכך מהימנינן להו במיגו וכן מתניתא דידן נמי מיירי בשאין עדים יודעין מן הכניסה ולפיכך נאמנין לומר לא נגענו:

ובירושלים וכו'. כלומר והא דתנינן בסיפא דמתני' דידן ובירושלים וכו' משום דלא גזרו טומאה על הכלים בירושלים הלכך לעולם הן נאמנים:

פתר לה פתר חורן. כלומר אי נמי דיש לפתור טעמא דמתניתין דהתם בפתרא אחרינא דהא דקתני נאמנין וכו' לכן צריכה בשיש עדים יודעין דלא נצרכה להשמיענו דנאמנין אלא אפי' בשיש עדים יודעין שנכנסו אפ"ה נאמנין לומר לא נגענו וטעמא משום דיש עמהן נכרי ואימת נכרי עליהן שלא יגעו בכל כלי הבית. ומתני' דידן דקתני סתמא ומשמע דאפי' אין נכרי עמהן נאמנים הם לומר לא נגענו מיירי דאין כאן עדים יודעין מן הכניסה:

ובירושלי' וכו'. כדלעיל. ואין כאן נ"מ לענין טעמא דמתני' בהני תרין פתרין אלא משום דהך מתני' דטהרות נקט דיש לפתור בתרין פתרין ולא תיקשי אמתני' דידן ולכ"ע מתני' דידן מיירי בשאין עדים יודעין שנכנסו וכדפרישית:

אמר רבי יהושע בן לוי וכו'. טעמא דבשעת הרגל נאמנין על הכל משום דכתיב ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו וכפל התיבות דריש שחוברה יחדיו למד על העיר שהיא עושה כל ישראל חברים ומדכתיב ששם עלו שבטי יה משמע דוקא בשעה שעלו שבטים לרגל:

הלכה ז

מתני' **הפותח את חביתו**. חבר שפתח חביתו של יין או התחיל בעיסתו על מנת למכור ברגל ויד עמי הארץ ממשמשין בהן:

ר' יהודה אומר יגמור. אף לאחר שעבר הרגל הואיל והתחיל בו גומרו וטעמא מפרש בגמרא שהתירו סופו משום תחלתו שאם אתה אומר לא יגמור אף הוא לא יתחיל כדי שלא יבא לידי הפסד ונמצא ממעט בשמחת הרגל:

וחכמים אומרים לא יגמור. שאעפ"י שבשעת הרגל הכל טהורין הן לא שטהרתן טהר' עולמית אלא שבשעת הרגל בלבד כחבירים הן ולאחר הרגל מטמא מגען למפרע כדאמרינן בסיפא שלאחר הרגל מטבילין כל הכלים שבעזרה מפני שנגעו עמי הארץ בהן ברגל והלכה כחכמים:

משעבר הרגל היו מעבירין על טהרת העזרה. היו מעבירין את הכלים ממקומן כדי להטבילן ולטהר את העזרה מטומאת עם הארץ שנגעו בהן ברגל:

לא היו מעבירין מפני כבוד השבת. שהיו הכהנים צריכין להתעסק איש בביתו בצרכי השבת:

רבי יהודה אומר אף לא ביום החמישי. אף אם עבר הרגל ביום החמישי אין מטבילין אותן עד לאחר השבת לפי שאין הכהנים פונים ליום מוצאי י"ט להטבילן שטרודין הן להוציא את הדשן שעל התפוח שבאמצע המזבח שנתקבץ שם כל ימות הרגל מדשן של המערכה ואין הלכה כר' יהודה:

גמ' **התירו סופו וכו'**. טעמא דרבי יהודה במתני' מפרש כדפרישית:

מה פליגין. ר' יהודה עם חכמים בחבית של יין שמכיון שהתחיל עומד להפסד אם אינו גומרה שמפיג טעמו אבל בשל שמן אף ר' יודה מודה שלא יגמור שאין השמן מפיג טעם:

כיצד הוא עושה. לדברי חכמים דסברי לא יגמור אפי' בשל יין:

שוברה. שאפילו החבית עצמה בחזקת טומאה היא ולא ישתמש בה:

והא תנא וכו'. דפליג וס"ל מניחה לרגל הבא ואז חוזרת לחזקת טהרה:

י"ט שחל להיות בערב שבת. י"ט האחרון של הרגל שהוא בע"ש דקתני במתני' עבר הרגל ביום הששי לא היו מעבירין וכו' נשתיירו אצלו ממה שנשתמש ברגל אוכל אף תשבות הרגל כרגל כלומר מה שצריך לשבת של אחר הרגל הרי הוא כרגל עצמו ועומד בחזקת טהרה. וקרוי תשבות הרגל ששובת אצלו הטהרה מחמת הרגל לפי שא"א לטהר הכלים עד לאחר השבת:

מתניתא. ברייתא תני בהדיא כן דערב הרגל כרגל עצמו וכן יום טבוח שלאחר עצרת כעצרת הוא לענין זה:

אף אנן תנינן דרבא. רבותא טפי מזה אליבא דר' יהודה דס"ל אף לא בחל ביום החמישי וכו' וא"כ כל זמן שלא היו מעבירים על טהרת הכלים היו משתמשים בהנשאר מהרגל בחזקת טהרה:

הלכה ח

מתני' **כיצד וכו' מטבילין את הכלים שהיו במקדש**. מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל. ובנוסחת המשנה כאן חסר. ואומרים להם הזהרו שלא תגעו בשולחן לעמי הארץ ברגל אומרין להן שיזהרו מליגע בשלחן בשעה שמראין אותו לעולי רגלים כדי שלא יטמא במגע אחר הרגל ונמצא יהיה צריך טבילה והערב שמש ואי אפשר לסלקו ממקומו דכתיב ביה לחם פנים לפני תמיד:

כל הכלים שהיו במקדש. שאר כל הכלים היו להם שניים ושלישים וכו':

טעונין טבילה. מפני טומאת הרגל חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחושת מפני שהן כקרקע במזבח הנחושת כתיב מזבח אדמה וכתיב המנורה והמזבחות איתקוש מזבח הזהב ומזבח הנחושת זה לזה:

וחכמים אומרים מפני שהן מצופין. כלומר בלאו הכי אינן מקבלין טומאה שהרי אינן אלא מצופין במתכות וצפוייהן בטל לגבייהו לפיכך טהורין הן:

גמ' **וכלים טעונין טבילה**. בתמיה ולמה הצריכו טבילה לשאר כל הכלים:

שלא הוזה. עליו בתחלה:

מעתה נחוש לכלן. קושיא זו לפי הנוסחא דהכא דלא גריס במשנה הזהרו שלא תגעו בשלחן ואם החשש שמא לא הוזה א"כ ניחוש נמי לשולחן והרי אי אפשר לסלקו ולהטבילו:

אני אומר וכו' על עיסקי קינה. שצריכה להביא קינין לחובתה או לנדרה ושמא ניתזה וכו' ועדיין טמאה היא וטמאתו וחוזר ומטמא הכלים במגעו. ופריך אכתי מעתה נחוש לכולם:

תיפתר בשנטמא בספק משקין. כלומר אלא דלא חיישינן אלא להכי שמא נטמא בספק משקין ספק אם טמאין או טהורין ומכיון דחששא דטומאה דרבנן בעלמא היא לא גזרו אלא על הכלים שאפשר להטבילן:

תמן תנינן וכו'. בפ"ד דטהרות. קושיא היא הא תנינן התם דוקא ליטמא המשקין עצמן גזרו בספק טומאה אבל לטמא אחרים טהור ומשני תמן בתרומה וכאן בקודש איירינן וחומר הוא בקודש:

שלחן שנטמא. וכשהלחם עליו אי אפשר להטבילו:

מטבילין אותו בזמנו. כלומר כשמסלקין הלחם ממנו ואפי' הוא בשבת שהרי בשבת מסלקין את הישן ומסדרין החדש ואז מטבילין אותו דאין כאן אלא משום שבות ואין שבות במקדש:

אשכחת אמר. כשתמצא לומר לדעתיה דר"ע מטמא שני לחמים כלומר משום דר"מ ס"ל דתמיד שנאמר בלחם הפנים לעולם נאמר ואפי' אם אירע שנטמא הלחם אין מסלקין אותו לגמרי עד בזמנו שהוא בשבת ואז מסלקין הישן ומסדרין עליו לחם הפנים החדש והלכך אם אתה אומר מטבילין השלחן מיד ואח"כ צריך ליתן עליו את הלחם שהרי תמיד נאמר אף בשנטמא נמצא הלחם חוזר ומטמא את השולחן וכשמסלקו בשבת ומסדר עליו את החדש חוזר השלחן ומטמא את הלחם ונמצאו שני לחמים טמאים לפיכך אין תקנה ללחם החדש אלא שצריך להמתין בטבילת השלחן עד בזמנו בשבת כשמסלקין ממנו הישן והוא טמא מטבילין את השלחן ומסדרין עליו את הלחם החדש והוא טהור:

על דעתון דרבנן אינו מטמא אלא לחם אחד בלבד. אבל רבנן ס"ל דכשנטמא השלחן ומטמא את הלחם מסלקין אותו מיד ומטבילין את השלחן ואינו מסדר עליו את לחם הטמא כלל שלא נאמר תמיד אלא כשהלחם הוא טהור וממתין עד השבת ומסדר עליו את הלחם חדש ונמצא שאין כאן טומאה אלא ללחם אחד בלבד:

ואפי' על דעתיה דר"מ וכו'. כלומר משכחת לה אפי' לר"מ דקאמרת דס"ל דתמיד נאמר אף בזמן שנטמא הלחם וממתינין בטבילת השלחן עד כשמסלקין הלחם בשבת אפ"ה אינו נטמא אלא אותו הלחם הא' בלבד דתיפתר שנטמא השלחן בספק משקין שאינו אלא ספק טומאה דרבנן ולא החמירו בקודש אלא לטמא פעם אחד בלבד ללחם הישן אבל אינו חוזר ומטמא את השלחן לשיטמא ללחם החדש:

מטבילין גלגל חמה. דרך לעג והתול אמרו אותן המינים כן לפי שסוברין תמיד שנאמר גבי מנורה כתמיד דגבי שלחן הוא ביום ובלילה ואינו כן לפי האמת:

תמן תנינן. פ"ג דתמיד:

וחותם. כעין שנאמר בנחמיה:

איתי דבעי מימר. דשלשים כלים היו כיום מרובה של תמיד שהוא ביום טוב ראשון של חג:

טעמא דר"א. דקאמר שהן כקרקע ואין מקבלין טומאה משום דכתיב אצל מזבח הזהב וצפית אותו זהב טהור את גגו ואת קירותיו וגו' משמע שאחר שנגמר מלאכתו מעצי שטים לגמרי הגג והקירות וקבעו בארך ציפה אותו זהב וא"כ הצפוי על המחובר לקרקע היה והרי הוא כקרקע והיינו דקאמר התורה קראת אותו קרקע כלומר למדנו מן הכתוב שהוא כקרקע:

שהוא אמה על אמה את אמר קרקע. שקבעו בתחלה לקרקע ואח"כ צפהו מזבח העולה שהוא חמש על חמש לכ"ש שבתחלה קבעו אותו ואח"כ צפהו נחשת והרי הוא כקרקע:
טעמא דרבנן. דפליגי וס"ל דמקבלין טומאה משום דכתיב המזבח עץ שלש אמות וגו' וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' פתח במזבח וסיים בשלחן אלא להקיש מזבח לשלחן מה שלחן נקרא מטלטל שהיו מגביהין אותו להראות לעולי רגלים אף המזבח נקרא מטלטל עד כדון וכו':
וחכמים אומרים מפני שהן מצופין. ומשמע דלהכי מקבלין טומאה ופריך וכי לא צפוי שהוא עומד מחמתו הוא כלומר שאינו עומד אלא מחמת המזבח שהרי דבר מועט הוא דהא לא כן אמר רשב"ל כעובי דינר גורדיינון היה בו וליבטיל צפוי זה לגבי המזבח:
גורדיינון. כמו דינר הדרייני בפ"ח דבכורות:
א"ר לא. היאך אתה אומר עליו מחמת המזבח הוא ואינו אלא כטפל לגבי המזבח למלאכתו אינו עומד מחמתו הוא בתמיה כלומר אינו עומד להקטיר עליו קטורת אלא שהקטרת מאליו היה נקטר דרך נס כדמסיים ואזיל ואתייא כהאי דאמר רשב"ל ועשית מזבח מקטר. בפת"ח תחת הקו"ף אין כתיב כאן אלא מקטר קטרת קרינן בחירק תחת המ"ם למד שהיה המזבח מקטיר את הקטרת מאליו:
ויהא. אכתי קשה ויהא כטבלא שהיא עשויה לילך ולהניח במקומו ואינו משמש כלום בטלטול דהא לא כן אמר ר' אמי וכו' אלמא דהשלחן אלמלא היו מוציאין אותו ומראין אותו לעולי הרגלים לא היה מקבל טומאה וזה מזבח לא במקומו הוא עומד בתמיה ומשני אף זה שימש כלי במקדש דלפעמים נותנין עליו כלי מקדש ופריך מ"מ ויהא טהור ולמה טמא בשביל כך:
אמר ר' מנא. הרי זה דומה כהאי דתנינן תמן בפרק כ"ד דכלים שלש משפלות הן. הקופות שנותנין עליהן זבל ותבן של זבל טמאה מדרס ושל תבן טמאה טמא מת והפוחלץ של גמלים טהור מכלום ואמר ר' זעירה מפני מה של זבל ותבן טמאין מפני שמשתמשין בה על גב חביליה חבילה של זבל או של תבן שנותנין בה וה"נ שלפעמים משתמשין בו ע"ג חבילה הכלי מקדש שנותנין על גביו:
הדרן עלך פרק חומר בקדש וסליקא לה מסכתא חגיגה